N°. 52. Donderdag 9 Maart 1905. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.
Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.
Per regel . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.
Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur:

Met het oog op de door de Afdeelingen te houden jaarlijksche Vergaderingen, zij reeds thans meegedeeld, dat in 1905 van de Hoofdbestuursleden, volgens loting, aftreden:
Mevrouw N. van Zuijlen-Tromp, den Haag.
id. M. ten Bosch-Asscher, id.
de heer G. P. H. H. Gonggrijp, id.
id. Prof. Mr. J. E. Heeres, te Leiden.
Allen weder herkiesbaar.

Verder moet een nieuw lid worden gekozen in de plaats van den heer W. van Esveld, uit Amsterdam, die ons door den dood ontviel.

II. Van de Nederlandsche Afdeeling der Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

Openbare Vergadering

Op **Vrijdag 17 Maart 1905**, 's avonds te **8 ure**, in het **Zuid-Hollandsch Koffiehuis** te den Haag.
Onderwerp: **Egypte een voorbeeld voor Java.**
Inleider: J. Homan van der Heijde Ingenieur van den Waterstaat en B. O. W. in Ned.-Indië m. v.
Vrije toegang.

III. »Moederland en Koloniën«.

»In de opgave van de leden van het nieuwe bestuur, »voorkomende in Aflevering III tot VI van het Orgaan »der Vereeniging, dat dezer dagen aan de leden wordt »toegezonden is abusievelijk niet opgenomen de heer »P. J. Kooreman«.

Namens het bestuur,
de Secretaris J. L. Swart.

IV. Bazar ten behoeve der armen te Curaçao.

begin Mei a. s. te Willemstad te houden.

Met groote erkentelijkheid namens de Vereeniging »*Eendracht maakt macht*« te Curaçao, ontving de presidente van »Oost en West«, mevrouw N. van Zuylen—Tromp, ten bate der a. s. bazar of fancy fair, voor de vele behoeftigen dier kolonie, dezer dagen nog eenige geschenken, o. a. een doos met verschillende keurig in houtwol verpakte voorwerpen, waarvoor hierbij de(n) onbekende(n) gever of geefster hartelijk dank wordt betuigd.

Daar met de mail, die 22 dezer uit Amsterdam vertrekt, alles verzonden zal moeten worden, wil men het te Willemstad in tijds ontvangen, zij er hier voor het laatst aan herinnerd, dat een ieder, (*mogen het er velen zijn*!) die nog iets zou willen afstaan voor dit doel, het vóór 20 Maart zende aan het adres der presidente: 7*a Heerengracht, Den Haag.*

MARINE.

In 't *Vaderland* van 6 Maart komt een hoofdartikel voor, waarin, ten deele aan de hand van 't geen door den gep. kapt. van Rossum den 25 Nov. jl. in de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap werd voorgedragen, nagegaan wordt hoe onze marine in Oost-Indië het best zou zijn in te richen, «in aanmerking genomen het geld dat daarvoor beschikbaar is».

Wij vragen ons af hoe men een ontwerp voor de degelijke inrichting eener militaire marine in Oost-Indië kan voorstellen, zonder dit vast te knoopen aan een algemeen defensieplan der Kolonie — en zoolang men het er voor blijft houden, dat 't beter is de verdedigingingsplannen van een land geheim te houden voor de landzaten terwijl men toch overtuigd moet zijn, dat ze geen geheim blijven voor de vreemde Gouvernementen die er belang in stellen ze te kennen en dus met de noodige sluwheid en tegen grof geld de gewenschte wetenschap koopen — zoolang zeggen wij, is het voor den leek onmogelijk te beoordeelen of deze, dan wel gene inrichting aan de eischen voor de landsverdediging zal voldoen.

Evenmin kunnen wij ons voorstellen, dat men eene vloot bouwt en eene zeemacht onderhoudt, waarvan, zonder op de te stellen eischen te letten, het maximum der som die het een en ander kosten mag vooraf is vastgesteld. Zeer zeker moet door een ieder bij het opmaken van zijn budget rekening worden gehouden met zijne beurs en moeten weelde-uitgaven, die deze niet lijden kan, worden geschrapt, doch waar het geldt 't behoud van de bezittingen op wier rente men teert, kunnen wij t beginsel niet begrijpen, dat men de kosten der verdedigingsmiddelen vooraf vaststelt. Dit kan, aan den eenen kant oorzaak zijn, dat men eene vloot inricht, die tegenover de macht van den aanvaller *moet* te kort schieten — waarvan Spanje ons de praktijk liet zien —, aan den anderen kant leiden tot weelde, waaronder wij, voor een kleinen Staat als Nederland, het vlagvertoon rangschikken.

Wij zullen ons niet mengen in den in '*t Vaderland* gevoerden strijd of voor de verdediging van Oost-Indie, slagschepen beter zullen zijn dan gepantserde kruisers en of aan een klein getal grootere, dan wel aan meer kleine torpedobooten den voorkeur moet worden gegeven omdat, zooals wij reeds opmerkten, de defensieplannen ons onbekend bleven. Wij behooren echter in beginsel tot degenen, die voor de verdediging onzer Oost-Indische bezittingen in de voornaamste plaats rekenen op eene verdediging te land, op de groote kracht van den guerilla, wanneer het leger wordt gesteund door de inlandsche bevolking.

Dit wil echter niet zeggen, dat wij eenen vijand klakkeloos en zonder bemoeielijking, de zeeën in onzen archipel zouden willen laten bevaren en straffeloos de kust naderen om eene landing voor te bereiden en te beschermen. Maar waar wij eene zeemacht noodig achten zijn wij, ook door de ondervinding daartoe geleid, ten volle overtuigd, dat de samenwerking tusschen leger en vloot slechts dan volkomen zal worden verkregen, wanneer het onbeperkt bevel over beide, berust in dezelfde hand, n.l. in die van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië.

Naar onze meening zal eerst dan de defensiequaestie, zoowel voor Nederland als voor Oost-Indië — van West-Indië spreken wij niet omdat wij ons de bemoeienis der zeemacht bij eene eventueele verdediging van Suriname of het Gouvernement Curaçao, bij eene ernstige agressie niet kunnen voorstellen — tot eene behoorlijke oplossing komen, wanneer in het moederland een Ministerie der Landsverdediging een degelijk volksleger in het leven roept en zich verder bepaalt tot het inrichten eener Koninklijke Marine, die voldoende in staat is om als het noodig wordt, met het leger samen, het land aan den zeekant tegen eenen inval van den vijand te vrijwaren.

De som die daardoor op de tegenwoordige budgetten van Oorlog en Marine te samen, bezuinigd wordt, zal door het Moederland kunnen worden besteed om in de West-Indische wateren een schip te stationeeren en om geheel of ten deele te betalen de kosten eener Nederlandsch-Indische Marine, ingericht, zooals ze door den Gouverneur-Generaal en zijne raadsmannen voor de verdediging van Oostersch-Nederland noodig wordt geacht.

Het spreekt van zelf, dat het vervallen van den nu bestaanden eisch om schepen te hebben, geschikt voor velerlei doel, niet alleen gunstig zal werken op de doelmatige inrichting, doch ook bezuiniging zal brengen; terwijl ook de jaarlijksche uitgaven belangrijk zullen verminderen, wanneer al meer en meer voor de bemanning der Oost-Indische vloot nut zal worden getrokken van de bevolking van Oost-Indië. Dit zal daarenboven het groote moreele voordeel geven, dat onze Oostersche landen zullen gaan begrijpen, dat het in de toekomst niet meer gelden zal het verdedigen tegen vreemde indringers van eene rijke aan Nederland voordeel opleverende bezitting, maar eene nationale defensie, met den inlander te zamen, tegen hen die, als nieuwe overheerschers, den door ons begonnen arbeid van geleidelijke ontwikkeling der Oost-Indische eilanden, zouden komen verstoren.

Men zal lichtelijk begrijpen, dat, met deze toekomst vóór ons, wij de totale opheffing van het Marine Departement te Batavia een terugtred zouden noemen; het gezag van den Gouverneur-Generaal over de zeemacht zou daardoor in de praktijk nog verminderen. Wij zijn het echter volkomen eens met hen, die van meening zijn, dat de opperbevelhebbers, zoowel van het leger als van de vloot, niet tevens behooren te zijn, de Chefs der departementen van Oorlog en Marine, waar ze in hoofdzaak te doen krijgen met allerlei, soms zeer nietige beslommeringen, die hen van de hoofdzaak hunner taak vervreemden.

Zeer juist was de raad, dien Fransen van de Putte gaf: een administratief departement aan den wal onder een eigen chef en eene vloot in zee met een eigen commandant, zoo onafhankelijk (van bureaucratischen rompslomp) als het maar even kan, die zijn schepen en zijn mannen kent en geheel in de hand heeft.

Moge zoodanige inrichting de voorlooper zijn tot het verkrijgen der krachtige en kranige Nederlandsch-Indische Zeemacht, die wij ons voorstellen dat voor de veiligheid van Oost-Indië gewenscht is.

Week-Overzicht.

Het voorloopig verslag der Tweede Kamer op het wetsontwerp betreffende de geldleening voor Indië gaf den minister van koloniën aanleiding, om het een en ander op te merken, ten aanzien van de in bedoeld verslag te berde gebrachte grieven. Het bevreemdde den minister de qualificatie van weifeling te zien toegepast op het regeeringsvoorstel, waar dit na de opgedane ondervinding met het renteloos-voorschotten-stelsel, in 1903 voorgedragen, in overeenstemming met den wensch der volksvertegenwoordiging om zekerheid te erlangen betreffende de offers, die van het moederland zullen worden gevergd, werd ontworpen. Voorts verwijst de minister degenen, die vroegen waarom juist 1 April wordt aangenomen als 't tijdstip waarop schoon schip zal worden gemaakt, naar de principieele beslissing van het wetgevend lichaam omtrent de limiet van 40 millioen, waarbinnen de regeering met haar voorstel is gebleven.

Aan den uitgesproken wensch van de regeering iets te vernemen betreffende de fiscale maatregelen, die het evenwicht tusschen de gewone indische inkomsten en uitgaven moeten herstellen, kon nog niet worden voldaan. Al het mogelijke wordt evenwel gedaan om dat evenwicht te verkrijgen.

De voorstelling alsof betrekkelijk spoedig twee nieuwe leeningen voor Indië in uitzicht zijn, wordt onjuist geheeten.

Komt het oogenblik om de vlottende schuld opnieuw te consolideeren, dan zal het zijn in één leening, niet in twee. Wanneer dat oogenblik zal aanbreken is voorshands zelfs niet bij benadering te zeggen. Dit zal afhangen van den loop der geldmiddelen, zoo van Indië als van het moederland.

Maar het renteloos voorschot van 1904 krijgt 't moederland terug. In een Nota van wijziging wordt dat duidelijk uiteengezet. 'n Buitenkansje voor excellentie Harte! En 'n heele geruststelling voor wie maar voortdurend over dat zoo goed als verloren geachte schaap zaten te wurmen.

Het kabelschip »Stephan" van de »Deutsche Seekabelwerke", dat nu naar Menado is vertrokken en den 1en Juli a.s. den kabel Goeam—Menado kant en klaar zal hebben gelegd, keert dan naar de Heimat terug om den kabel Sjanghai—Jap te halen met den aanleg waarvan waarschijnlijk binnen het jaar zal worden begonnen.

Binnenkort zal nu ook volgens de fransche bladen een aanvang worden gemaakt met het leggen van den kabel Saigon-Pontianak.

Bij het bestuur van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap werd telegrafisch bericht ontvangen, dat de heeren De Rochemont en Moerman van Nieuw-Guinea naar Java terugkeerden, terwijl de heeren Posthumus Meyjes en Koch een tocht zullen medemaken tot onderzoek van de in October 1903 ontdekte Digoelrivier, den machtigen stroom, die even benoorden straat Marianne uitmondt.

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN,

door N. v. Z.

Vervolg Hoofdstuk XVI.

Paul kwam dien avond veel vroeger van het feestterrein terug dan anders. Hij verlangde zoo zeer weder vrede te sluiten met Selma; de uitdrukking van pijnlijke verwondering, welke zich 's morgens op haar gezichtje afspiegelde, had hem den geheelen dag verwijtend voor oogen gestaan. Hij moest haar vergeving vragen —, haar toonen, dat hij berouw had van zijn overijld optreden tegenover haar, en daarom vond hij 't een alles behalve aangename verrassing, bij zijn thuiskomst te zien, dat zijn moeder en de heer Christian bij zijn vrouw in de kamer zaten thee te drinken.

»Halo!«, riep Alexander, op gemeenzaam uitbundigen toon, zonder van zijn zitplaats op te staan; »wij verwachtten je niet zoo vroeg. Selma zeide ons, dat je vooreerst wel niet thuis zoudt komen, maar ik moet je over eene belangrijke aangelegenheid spreken, daarom bleven wij. Hoe gelukkig, dat wij 't maar zijn, die je hier vindt zitten. Verbeeld je, dat je, in plaats van ons, hier een paar vroolijke jonggezellen van het regiment had zien zitten»! — hij gaf Selma een knipoogje — »en je te vroeg waart thuisgekomen! Goede hemeltje — wat een lawaai zou dat gegeven hebben!«

»Wij hebben gewinkeld en bezoeken afgelegd«, zeide Una gemelijk, terwijl zij onophoudelijk haar waaier gebruikte, »en ik ben er heelemaal op van! Die menschen in den manufactuurwinkel zijn toch ezels! Ik had kousen noodig voor Violet bij haar rose japonnetje en vroeg om vleeschkleurige; en verbeeld je, toen liet een der bedienden mij geelbruine zien! Waarop ik hem zeide, dat hij kleurenblind was. En dan die vervelende mevrouw Lightowler, bij wie ik een bezoek bracht; zij brengt mij altijd uit mijn humeur — zij is zoo trotsch en uit de hoogte, net alsof zij niet bruin is, al wil ze 't niet weten! — Geef mij nog een kopje thee, Selma-lief, ik ben er kapot van!«

»Waarover kwaamt ge mij spreken, Christian?«, vroeg Paul kortweg, zonder acht te slaan op den woordenrijken uitval zijner moeder.

»Wel«, begon de heer Christian, op aanminnigen toon, zijn knieën wijd uit elkander spreidend, zijn hoofd schuinhoudend, met een glimlach, »ge kent mijne bekwaamheden en mijn toestand. Gedurende de feestelijkheid zal er iemand worden aangesteld tot hulp voor den geneesheer. Als je een goed woordje voor mij doet bij den heer Goring, dan zal deze wel een aanwijzing geven, dat ik daartoe benoemd moet worden; dat zou voor mij een groote aanbeveling en een eerste stap tot bevordering zijn.«

»Ja", viel mevrouw Christian met een martelaressestem in, »Alexander met al zijne bekwaamheden, is altijd zoo schandelijk veronachtzaamd!"

»Ik heb in het geheel geen invloed bij den heer Goring, noch bij wien ook", zeide Paul. Eene onaangename herinnering aan de waarschuwende woorden van zijn chef maakte, dat Paul stuurscher en ongenaakbaarder in zijn optreden was, dan in zijn bedoeling lag.

»Maar je zoudt er toch wel een appeltje van op kunnen gooien", hernam de heer Christian. »Vergeet niet, dat ik er juist de rechte persoon voor zou zijn. Door mijne jarenlange gevangenis-ondervinding ken ik vele der onruststokers, die gedurende de feestelijkheden nogal eens tot opstootjes aanleiding geven en dus zou ik het gouvernement kunnen waarschuwen." De gevangenis-apotheker vertelde er niet bij, dat hij, wanneer hij eenmaal een verantwoordelijke betrekking bij de feestelijkheid bekleedde, een aardig duitje zou kunnen verdienen, door opzichtens diezelfde „onruststokers" een oogje dicht te knijpen.

»Je doet veel beter met een officieele aanvraag in te zenden", zeide Paul.

»Natuurlijk zal ik dat doen. Maar op de beslissing hebben persoonlijke belangen dikwijls veel invloed. Ben ik dan niet je stiefvader? Vertel den heer Goring maar eens, wat ik van die *budmashes* (onruststokers) gezegd heb. Het is de zuivere waarheid. De feestelijkheden zullen dit jaar erg druk zijn en hij zal niet overal achter kunnen komen. Als er eens een opstootje kwam, zou 't wel eens slecht kunnen afloopen."

„Ik denk, dat de politie het best af zal kunnen", zeide Paul op scherpen toon, »en in geen geval zou ik willen trachten, om persoonlijke redenen, invloed uit te oefenen op den heer Goring; daar denk ik niet over."

„Och, hemel!" riep Una, in tranen uitbarstend, „en wij dachten nog wel, dat wij op je rekenen konden, Paul! — maar je bent al net als de anderen, die uit Engeland komen, wreed en zelfzuchtig; je geeft geen cent om je eigen familie! Als je het niet ter wille van Alexander of van mij wilt doen, dan zul je misschien door je mooie vrouwtje er toe te brengen zijn. Selma, vraag jij 't hem eens, jij bent lief en goed, en zult 't ons toch zeker niet weigeren."

Selma keek hulpeloos, eerst naar de booze, bruine gezichten van den heer en mevrouw Christian, en toen naar Paul, die stuursch en onbeweeglijk bij den schoorsteenmantel stond. Opeens kreeg zij een onweerstaanbaren lust om het uit te proesten van lachen, maar gelukkig wist zij zich nog bijtijds te bedwingen, ofschoon haar stem toch trilde, toen zij ten antwoord gaf, dat Paul in deze omstandigheid natuurlijk moest handelen, zooals 't hem het best leek.

»Jij ook al!«, zeide de heer Christiaan op luiden toon, »jij, die met al je mooie kleeren, je voornaamheid en je fijne manieren, nooit verkeert met de andere dames op de plaats en niet in de club kunt komen, omdat je je tijd doorbrengt in de stad bij het gemeenste, laagste volkje. Ja, ik weet wel, waar je altijd naar toe gaat; voor Alexander Christian blijft niets verborgen!»

„Hoor eens," riep Paul, wiens Engelsch bloed in opstand kwam, zijn vuist ballend: »Nu geen woord meer, en onmiddellijk mijn huis uit!« Het kan mij niet schelen, of je mijn stiefvader bent of niet — al was je mijn eigen vader, ik zou je den nek breken, als je 't waagde mijn vrouw nog een beleedigend woord toe te voegen.«

De heer Christian nam dadelijk een geheel andere houding aan.

»Kom, kom«, zeide hij smeekend, »wordt nu niet zoo boos. Ik ben maar een arme man, die heel vredelievend is en geen lust heeft tot vechten. Ik ga al, en Una ook; wij blijven nergens, waar men ons liever niet heeft.«

Hij ging schoorvoetend naar de deur toe, Paul aldoor aankijkend, alsof hij bang was, dat deze hem plotseling vermoorden zou. Buiten stond de bonte pony met het bamboekarretje te wachten; de heer Christian klom met grooten spoed in dit voertuig en mevrouw Christian volgde hem stilzwijgend, zóó beleedigd, dat zij geen woord van afscheid uitte; toen hij goed en wel buiten het bereik van zijn

Naar anleiding van vroeger ontvangen mededeelingen wordt verwacht, dat de assistent-resident Kroesen persoonlijk de leiding van deze verkenning op zich zal nemen.

Bij Kon. besluit van 20 Februari is de commissie, benoemd bij Kon. besluit 28 Februari 1903, tot het onderzoeken, of behoud van de bezettingen van Suriname en Curaçao, op den bestaanden voet, dan wel hare reorganisatie of anders hare vervanging door gewapende politiekorpsen aanbeveling verdient, ontbonden, onder dankbetuiging voor de wijze, waarop zij de haar opgedragen taak volbracht.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat het rapport der Commissie ter fine van consideratie en advies naar Paramaribo en Willemstad werd opgezonden.

Uit de pers. Een idealist. *Nieuwe Rott. Cour.* van 4 dezer. De lasten van het kabinet *Nieuwe Cour.* van 1 dezer. Jaarvergadering te Zutphen. *Zutph. Courant* van 1 dezer.

In haar nummer van den 4den dezer wijdt de *N. R. C.* een woord van hulde aan de nagedachtenis van den heer W. P. D. de Wolff van Westerrode. Wij ontleenen daaraan de slotsom, waartoe het blad wilde komen:

»Ziehier een jongen man, die uit een friesch dorp naar Indië trekt om besturend ambtenaar te worden.

Wij zien hem eene oprechte en belangelooze liefde voor het vreemde volk opvatten. Wij zien hem »geheel ingenomen door zijn dienstwerk in alle onderdeelen, daarbij humaan en welwillend, eenvoudig en bescheiden , plannen ontwerpen »met haast ongeloofeleijke geestkracht« voor het welvaren der inlanders. »Idealist, utopist zelfs, ondervond hij teleurstellingen; maar zijn groot vertrouwen in de toekomst gaf hem de kracht, zich daarover heen te zetten en, evenals bij andere idealisten, was juist deze eigenschap oorzaak, dat er een groote vormende en opbouwende kracht van hem uitging.« Aan het bereiken van zijn doel, voozoover het van hem afhing, heeft hij zijn leven geofferd.

De Wolff staat echter niet alléén. Weinigen mogen hem evenaren in bekwaamheid en vernuft; enkelen slechts mogen als hij, gelegenheid vinden om hun gedachte om te zetten in daad — vele zijner ambtgenoten doen voor hem niet onder in liefde voor hun werk en voor de inlandsche bevolking, wier oprechte vrienden zij zijn. Wanneer het Nederlandsch bestuur over de keerkrings-gewesten, ondanks de tekortkomingen, welke aan alle menschenwerk eigen zijn, eene weldaad voor de Indische volken genoemd mag worden, dan is dit, naar onze overtuiging, vooral te danken aan de burgerlijke ambtenaren, aan wie, nadat het zwaard te dikwijls hun den weg heeft moeten banen, het bestuur over deze landen is toevertrouwd. Zij zijn het, indien wij goed zien, die maken, dat het Nederlandsch koloniaal beleid door andere koloniale natiën als een voorbeeld erkend en nog altijd tot voorbeeld genomen wordt.«

De *Standaard* zette uiteen dat het vrijzinnig régime van de laatste 50 jaren vóórdat het huidig kabinet aan het bewind kwam, slechts in staat was geweest de zaken te doen marcheeren, o. a. door de zonde van: verzuimenis ten opzichte van de inlandsche bevolking in onze koloniën.

De *Nieuwe Cour.* vatte daarop vlam en wees terecht op den reuzenarbeid van een man als Fransen van de Putte, zag de fouten niet over het hoofd, welke de liberalen mee begingen door de batig-slot-politiek, en besloot daarop:

»De liberalen zijn de paarden geweest, die den wagen langs den moeilijken bergtop hebben getrokken — en zelfs, toen hun tegenpartij aan het bewind kwam, is deze voor het werk op hun krachten blijven teren.

Zijn de anti-revolutionairen in staat gebleken een staatsman aan te wijzen om hun politieke beginselen in Indië in toepassing te brengen? Noch in 1888, noch thans was hun dit mogelijk. In 1888 zonden zij den liberaal Pijnacker Hordijk uit om voor hen bewind te voeren en in 1901 handhaafden zij Rooseboom!

Maar dwaas en onjuist klinkt dan ook de bewering: dat de liberale heeren »de oplossing van het vraagstuk« aan minister Idenburg overlieten! 't Is de oude geschiedenis: niet de paarden hebben het werk gedaan, maar de vlieg, die hun om den kop zoemde. En tegenover den geheelen regeeringsarbeid van een halve eeuw wordt gesteld .... de wet tot verhooging der begrooting ten behoeve van maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië«.

Goed zoo! Dat vechten om wie het minst de koloniën verwaarloosde, kan geen kwaad. Het teekent schuldbesef, het begin veelal van schulddelging. En dat er 'n begin gemaakt is, zal wel niemand ontkennen. Maar vooralsnog ook niet meer dan 'n *begin*, *Standaard*, laten we 't daarover eens zijn, en hopen, dat wie ook in den aanstaanden strijd de overwinning moge behalen, voor hem nummer één op het program staat: de zonde van verzuimenis tegenover Indië weder goed te maken. We zijn nog lang niet, waar we wezen moeten.

De per laatste mail ontvangen bladen uit Oost-Indië behelzen interessante beschrijvingen der te Batavia plaats gehad hebbende tentoonstelling van ethographische voorwerpen door den luitenant-kolonel van Daalen uit de Gajoe- en Alaslanden meegebracht en door hem aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen ten geschenke gegeven.

Uit een ingezonden stuk van Dr. J. D. E. Schmeltz, directeur van 's Rijks ethnografisch museum te Leiden, blijkt, dat ook die inrichting van den heer v. D. twee malen eene schenking ontving, te zamen 400 à 500 voorwerpen, alle uit de G. en Alaslanden afkomstig.

Men verkrijgt, deze voorwerpen bestudeerende, zegt Dr. S. den indruk, dat de zilver- en goudsmeedkunst, de weef- en vlechtkunst in die streek een hoogen trap van ontwikkeling moet hebben bereikt.

Men is in 't Museum bezig aan de inventarisatie te werken en daarna zullen ze niet dadelijk in de weinig geschikte museumlokalen worden opgeborgen, waar slechts een beperkt getal bezoekers ze komt ontdekken, maar de Directeur van het Museum zal ze binnenkort, te zamen met nog andere aanwinsten, doen exposeeren in de sedert eenigen tijd gesloten geweest zijnde, bij de inrichting behoorende, permanente tentoonstellingslocalen.

Een beredeneerde catalogus zal de studie gemakkelijk maken.

Wij hopen, dat, als 't oorlogsgeweld heeft uitgewoed, onze ambtenaren, wat de kunstnijverheidsvoorwerpen betreft, ook aan *Boeatan* zullen denken, want is de studie der ethnographie zeker van groot belang, voor het thans aan ons direct gezag onderworpen volk zal het een voordeel zijn, wanneer hun fraai kunsthandwerk meer en meer gewaardeerd wordt en in den handel komt.

De *Zutphensche Courant* van 1 Maart geeft het Verslag der jaarvergadering onzer *afdeeling Zutphen*. Wij teekenen daaruit op dat tegen Paschen a. s. te Zutphen de Kunstnijverheidstentoonstelling zal worden gehouden, die onder onze rubriek „Mededeelingen" reeds eenigen tijd geleden, als te verwachten, werd aangekondigd.

„Boeatan."

Ten bate onzer lezers buiten den Haag die natuurlijk zelden in de gelegenheid zijn onze permanente tentoonstelling van Indische nijverheid met gelegenheid tot koop en nabestelling te bezoeken, zullen wij ook nu weder het een en ander van »Boeatan" meedeelen.

Gestadig komt er in Plaats 9 ruime toevoer van allerlei soort artikelen, zoowel uit verschillende streken van Ned. West-, als Oost-Indië; zóó dat onze localen haast te klein worden, gelukkig echter zorgen de koopers er voor, dat er ook gestadig afgaat. Zoo werd onlangs een bres in den toen aanwezigen voorraad gemaakt doordat in het verkooplocaal der import-maatschappij, voorheen Firma M. C. Roos en Co., Rijnkade hoek Vossenstraat te Arnhem, die in Japansche goederen handelt, ook een afdeeling is ingericht voor Ned.-Indische huisvlijt en kunst-nijverheid artikelen, uit »Boeatan" betrokken. De leden van »Oost en West", die in Arnhem of omstreken wonen zullen zeker niet nalaten daar een belangstellend kijkje te gaan nemen. Het spreekt wel van zelf, dat ook dit begin, zooals alle aanvang, bescheiden is, maar, wanneer door algemeene samenwerking de eerste moeielijkheden overwonnen worden dan bestaat er alle reden om te hopen, dat van lieverlede niet alleen de quantiteit der artikelen, maar ook het aantal dépots zich zal uitbreiden. En daar moet het toch heen, wil een groot deel der millioenen inboorlingen onzer koloniën en bezittingen er op den duur voldoende profijt van hebben.

Met de laatst ontvangen bezendingen wordt meestal de uitstal-kast van Plaats 9 op smaakvolle wijze gevuld, zoodat bijna iedere voorbijganger er door aangetrokken wordt en er den geheelen dag door telkens nieuwe kijkers voor het zoo voordeelig gelegen goed verlichte winkelraam van »Boeatan" staan. De laatste weken konden zij daar allerlei voortbrengselen van handenarbeid der kunstnijvere bevolking van Bali en Lombok bewonderen, dezelfde waarover de heer W. O. J. Nieuwenkamp in de No. 1, 5, en 6 van den laatsten jaargang van Eigen Haard met zooveel waardeering schrijft.

Het is waarlijk geen wonder, dat deze kunstenaar, die voor enkele maanden dit prachtige land vol kunstschatten bezocht, er opgetogen over is en menige schets maakte, waarvan bij de reproducties eerlang, tegelijk met zijne reisherinneringen, in boekvorm denkt uit te geven. Dit zal zeker een zeer belangrijk werk worden, want, zooals de redactie van »Eigen Haard« zegt: »is de heer Nieuwenkamp niet alleen een voortreffelijk teekenaar, maar ook een pittig en onderhoudend verteller.«

Zijne »*Schetsen van Bali en Lombok*« in bovengenoemd tijdschrift geven er een voorproefje van, ofschoon de teekeningen, naar onze bescheiden meening, niet genoeg in hun Indisch karakter gevoeld en uitgevoerd zijn, de menschelijke figuren b. v. moeten op een ieder, die in de tropen geboren en getogen is, den indruk van karikaturen maken; de kunstnijverheid-voorwerpen daarentegen, als: krisheften en-lemmets, weefselversieringen en goud-filigrain-arbeid zijn o. i. zeer typisch weergegeven, zoodat zelfs een leek de schoonheid van den arbeid dadelijk in het oog springt. Maar nog duidelijker en begrijpelijker natuurlijk is deze te zien aan de voorwerpen zelve, zooals die in Boeatan tentoongesteld zijn, daar vindt men o. a de fraaie *ikatten*, waarvan de heer N. de kunstige bewerking op zoo bevattelijke wijze beschrijft:

»Interessanter nog dan de *planggi* zoowel door de bewerking, als door de groote verscheidenheid in versiering, zijn de geweven zijden doeken. De fantasie van de Balische meisjes en vrouwen (ja lezer, het zijn hier de vrouwen, die zooveel schoons ontwerpen) is op dit punt zoo onuitputtelijk, dat ik met de verschillende patronen door mij verzameld (en meerendeels voor Boeatan aangekocht) meerdere nummers van *Eigen Haard* zou kunnen vullen.

Beschouwt gij zoo'n lap nauwkeurig aan beide zijden, die geheel gelijk zijn, dan zal het u volkomen onbegrijpelijk wezen, op wat wijze zoo'n ornament is ingeweven. Volg heel behoedzaam een inslagdraad (een weefsel bestaat uit kettingdraden, die opgespannen zijnde, doorkruist worden door den inslagdraad) en gij zult zien, dat die bij kleine stukjes, dan rood, dan zwart, dan geel of blauw of groen is, en bovendien, dat er steeds 6 of 8 geheel gelijk gekleurde draden ook geheel gelijk naast elkander liggen. Al die kleine, gekleurde vakken, die dus 6 of 8 draden breed zijn, vormen te zamen het ornament, waarvan de kleuren in de richting van den inslagdraad zacht ineenvloeien, in de richting van den kettingdraad plotseling elkaar afwisselen.

»Volgt gij een kettingdraad, dan ziet gij, dat deze geheel van éénzelfde kleur is, meest rood, van het begin tot het einde. Het eenig mogelijke is dus, dat de inslagdraad vóór het weven gekleurd werd, zóó, dat bij het weven al de verschillende kleurstukjes zoodanig aanéén zullen sluiten, dat zij het vooraf bepaalde patroon zullen vormen, Dit lijkt schier onmogelijk; toch geschiedt het zoo. De draad, die den inslagdraad zal vormen, wordt namelijk om twee latten gewonden, die op een afstand van elkaar geplaatst zijn, evengroot als de breedte van het te weven stuk goed. Deze draad loopt nu dus geheel om die latten, zooals ze later in den doek om de twee buitenste kettingdraden heen en weer zal loopen. Nu worden niet alleen de zes of acht draden, die geheel hetzelfde gekleurd naast elkaar zullen komen te liggen, maar al de overeenkomstige draden in de wederkeerende versieringen in één streng bijeen genomen en gelijk geverfd. Bij het verven worden die gedeelten, die bij onderdompeling in den verfpot de kleurstof niet mogen opnemen, met lontarblad stijf omwoeld; bij elke verschillende kleur moet opnieuw worden omwonden. Een uiterst »langdradige« bewerking dus. Het eigenlijke weven is nu het eenvoudigste wat er is; de geheel gereed gemaakte inslag-draad vliegt met het spoeltje door de kettingdraden, één op, één neer, en het ornament ontstaat als bij tooverslag.

Vaak zijn deze doeken ook met goud- of zilverdraad doorweven, soms alleen een breede rand rondom, of een breede strook aan de einden, dikwijls ook het geheele doek. Dat zijn waarlijk vorstelijke doeken, waaraan maanden lang gearbeid wordt. Hoewel ik, als harstochtelijk bewonderaar van deze heerlijke lappen, nog lang er over zou kunnen uitweiden, zoo wil ik me echter bedwingen. . . . . . .«

Deze smaakvolle zijden weefsels, die, in vergelijking tot hun waarde, zeker niet te duur betaald worden, staan, ook bij wijze van omslagdoekje op de lichte avond-japon eener Europeesche schoone bizonder goed.

Ook zijn er in Boeatan op het oogenblik, behalve een prachtige collectie rijk-versierde Balineesche wapens, eenige der bekende uit hout gesneden Hindoe-beelden, maar nu niet gepolichromeerd, waardoor het snijwerk meer tot zijn recht komt, tevens allerlei metaalwerk, waaronder geïncrusteerde *katjip's* (scharen om een stukje van den pinangnoot, een bestandeel van den betelpruim, af te knijpen), thans voor sigare-punt-knippers ingericht, en messen, die alleen gebruikt worden bij het vervaardigen van gewijd vlechtwerk, verder zeer sierlijke welluidende tafelschellen, fraaie kandelabers, een wierookvat enz., welke in verband staan met den eeredienst, en eigenaardig vlecht- en aardewerk uit die streken afkomstig.

Was de Bali- en Lombok-étalage der vorige dagen uit den aard vrij kleurig en druk, die van deze week daarentegen is zeer rustig en stemmig. Op een onder- en achtergrond van deftig donker gekleurde Vorstenlandsche batiks zijn eenige koperstukken tentoongesteld, naast Japaraasch snijwerk en Djocdjaasch goudborduursel op blauw fluweel, enz.

Op een afzonderlijk tafeltje liggen een paar stukken van het luchtige, fijn getinte weefsel, dat te Parigi in den Zuid-preanger vervaardigd wordt, en daartusschen eenige flesschen met vruchten, door middel van Weck's toestel ingemaakt, die er niet allen recht smakelijk uitzien, maar dit in werkelijkheid ook zijn, alsook doosjes met op Java vervaardigde *bedak* (poudre-de-riz), die om hare zuiverheid zeer aan te bevelen is.

Binnen kort hoopt »Boeatan« eene speciaal West-Indische étalage te kunnen arrangeeren; een collectie keurig afgewerkte wandelstokken van 18 verschillende Surinamische houtsoorten werd daarvoor o. a. reeds ontvangen. Belangstellende bezoekers, moeten vooral niet verzuimen, aan de directrice van »Boeatan« te vragen deze nieuwe aanwinsten van nabij te mogen bezien.

Oost-Indische berichten.

Belastingen S. W. K. Naar de *Sum. Bode* verneemt zal in deze maand te Fort de Kock eene vergadering gehouden worden van in de Padangsche Bovenlanden bescheiden ambtenaren bij het B. B., om onder presidium van den resident van gedachten te wisselen betreffende een regeling tot invoering der verordende hoofdelijke belasting.

Een circulaire van den Chef van het wapen der infanterie stelt de **studie der javaansche taal** verplichtend voor alle infanterie-officieren. Waar het grootste gedeelte van ons wapen uit Javanen bestaat, daar is 't zeker de plicht van den officier der infanterie, al 't mogelijke te doen, om zich de javaansche taal zooveel doenlijk eigen te maken en zulks vooral, waar reeds zoo dikwijls is gebleken, dat de kennis dezer taal bij de aanvoerders een machtige factor is om den javaanschen soldaat naar behooren voor den vijand te brengen. Jaarlijks zal er een korte opgave moeten worden ingediend van hetgeen in de verschillende garnizoenen is verricht, om de studie der javaansche taal aan te moedigen en van de daarmede verkregen resultaten.

„Non Nemo" vestigt in *de Javabode* de aandacht op deze circulaire en wij zijn 't volkomen met hem eens dat, daargelaten nog het voordeel om in den gewonen dienst den soldaat in zijn eigen taal te kunnen begrijpen en toespreken, het een belangrijk hulpmiddel is om het peil van moed en gevechtskracht bij den soldaat te verhoogen, wanneer de aanvoerders van den javaan diens taal voldoende machtig zijn.

Het *Bandj. Nbl.*, de voorgenomen wijziging in de **bestuursregeling in de Doesoen- en Kapoeaslandstreken** der Z. en O. afdeeling van Borneo besprekende, merkt op, dat men bij het brengen van de Dajak- en de Marabahan-landen onder één hoofd, de daaraan verbonden nadeelen geheel over het hoofd schijnt te zien.

Vroeger is die verbinding ook reeds beproefd. Onder de assistent-residenten Maks, van Berkel en Jentink marcheerden de bestuurszaken, wat de Dajaklanden betreft, niet te best. Om die reden heeft men dan ook later de Dajaklanden weer meer zelfstandig gemaakt, want niet de kwaliteit van den ambtenaar, maar de omstandigheden waren de oorzaak van de moeilijkheden, voor welke men te staan kwam. Volgens dat blad zal het nu niet beter gaan. De Dajaklanden varen het best, afgescheiden van alle gemeenschap met de Bekompeiers. Deze en de Oloh Ngadjoe zijn in afzienbaren tijd niet te vereenigen. De oude twist, die 50 tot 60 jaren geleden menigeen van beide kanten het leven heeft gekost, zal niet zoo spoedig vergeten zijn, te meer daar de verliezen, die de menschen uit K. Kapoeas enz. den Bekompeiers toegebracht hebben, bij de te Marabahan wonende betrekkingen van de gevallenen, dezen een nieuwen steek in het hart hebben gegeven.

Konden wij onlangs melden, dat Lhö Semawé op de Oostkust van Atjeh voor den landbouw is opengesteld, thans ontvangen wij met de laatste mail het bericht, dat binnenkort met het **beheer der stoomtramwegen** in Atjeh een ingenieur der Staatsspoorwegen zal worden belast, m. a. w. dat dit beheer zal overgaan van den *militairen* naar den *civielen* dienst, hetgeen dus alweer een stap voorwaarts is in de richting der pacificatie en vermoedelijk als het begin van een geleidelijke invoering van een burgerlijk bestuur kan worden beschouwd.

De volgende berichten op *militair* gebied waren meestal vroeger reeds per draad tot ons gekomen, zooals de uitreiking van het Commandeurs-kruis der militaire Willemsorde aan den overste **G. C. E. van Daalen**, den moedigen krijgsman, die bij herhaling heeft getoond te zijn een dapper, trouw en eerlijk soldaat. Van het brandmerken, van 't dooden van vrouwen en kinderen, zooals 't telegram luidde, valt in 't *Bat. Nbld.* niets te lezen. Wel heeft de G. G. duidelijk doen uitkomen, dat van Daalen niet anders heeft kunnen handelen dan hij deed en de hem gedane verwijten dus ongegrond zijn. Van H. M. de Koningin kreeg de G. G. de opdracht persoonlijk het Commandeurskruis aan v. D. uit te reiken.

Verder de overrompeling van Ladang Kalang-Barah door **luitenant Christoffel in de Z. en O. afd. van Borneo**, waarbij gesneuveld zijn de pretendent-sultan met twee panglima's en zes volgelingen; (een eeresaluut onzerzijds aan dien officier); het sneuvelen van den 2en luitenant **H. Dijkhof**, bij een huisonderzoek in de kampong Aloeë (II Moekims Toenong) (Samalangan), de beëindiging van den tweemaandschen tocht van de colonne Schmidt, waarbij de 1e luitenant **C. A. F. Beem** ten gevolge van vermoeienissen is overleden en eindelijk de overvalling op 26 Januari j.l. van de benden van pangeran Ratoe en Singo en Raden Boemtok in **Djambi**, die geheel uiteengejaagd werden. Het succes hierbij schijnt echter niet bijster groot geweest te zijn, daar men het spoor der bende is kwijt geraakt. Raden Hamza uit Djoedjoehan tracht zich te vereenigen met de bende van pangeran Ratoe.

De gouverneur-generaal heeft bepaald dat de **zeemacht** in Indië bestaan zal uit 15 kleine oorlogsvaartuigen van 850 ton ongeveer met 64 Europeanen en 29 Inlanders elk, terwijl er in vredestijd 9 in dienst zullen zijn, zoo lezen wij in een der laatste *Deli Couranten*.

De Regeering heeft er blijkaar vooreerst van afgezien den kapitein **Colijn** te plaatsen aan de algemeene secretarie, daar hij thans is bestemd voor de politieke aanrakingen met en de voorbereiding eener permanente vestiging in de Gajoe- en Alaslanden. Hij blijft te Kota Radja wonen, maar krijgt een toelage van f 150 boven zijn gewone bezoldiging, alsmede het recht tot declareeren voor zijn reizen naar de Gajoe- en Alaslanden.

De aanwijzing van Kota Radja als standplaats heeft ten doel — schrijft *het Bat Nbl.* — het gouvernement van Atjeh een goeden raadsman ter zijde te stellen.

Naar uit Makassar aan dit blad wordt medegedeeld zou er een nieuwe tuchtigings-excursie naar **Ceram** worden voorbereid. Het *waarom* en *hoe* wordt er echter *niet* bij gemeld.

De vroeger reeds door ons aangekondigde **tentoonstelling te Soerabaja** zal in de maand Mei a. s. plaats hebben; de gelden zijn reeds door de regeering toegestaan.

Men heeft vroeger daar reeds een paar tentoonstellingen georganiseerd, maar meer op het gebied van kunst en nijverheid en die, door den controleur Jasper gearrangeerd, was uitsluitend een expositie van koperwerk, waarvan het doel was dien zoo voornamen tak van industrie weer op te heffen.

Maar nu wil men daar op 't voorbeeld van Loemadjang, Bondowoso, Sidhoardjo en Blitar, een uitgebreide meer algemeene tentoonstelling houden. Zij zal in de eerste plaats gewijd zijn aan landbouw, maar ook op 't gebied van industrie kan geëxposeerd worden, doch uitsluitend met voorwerpen van inlandsche nijverheid en kunstnijverheid.

De tentoonstelling draagt eigenlijk een officiëel karakter; er worden geen geldelijke bijdragen van den handel gevraagd, maar er zullen ook particulieren zitting nemen in het bestuur en deze kunnen ook inzenden, mits zooals hierboven gezegd, alleen voortbrengselen van inlandsche kunst en nijverheid.

Zij zal 4 dagen duren, terwijl de entrées zeer laag gesteld zullen worden. Naar alle residentiën van Java en van de buitenbezittingen zijn circulaires verzonden, houdende verzoek om medewerking.

Naar de *Locomotief* verneemt zijn **raden mas Sosro Darsono**, oudste zoon van den kortelings overleden regent van Japara, thans adjunct-hoofddjaksa bij de landraad en diens jongere broeder, **raden mas Pandji Sosroboesono**, wedono van het district Bandjarang, voorgedragen voor een benoeming tot regent van die afdeeling.

De **nieuwe spoorlijn Magelang—Willem I** is op een schitterend feestelijke wijze geopend. De genoodigde autoriteiten en belangstellenden werden van twee tegenovergestelde zijden, van Semarang en Magelang in met groen en schilden versierde feesttreinen elkander tegemoet gevoerd. De ontmoeting had plaats op het hoogste punt der lijn, te Bedona, 2300 voet boven den zeespiegel gelegen.

De sterke helling van de Pingit maakte het, zooals bekend is, noodzakelijk een deel der lijn in te richten als tandradbaan, de eerste tandradspoorweg op Java. De railbaan, getraceerd in zwaar bergterrein, loopt van Magelang op 1200 voet over Setjang, Brangkal, Tjandi, Oemboel, Grabak— Merbaboe, Pingit Gemawen naar Bedono, het hoogste punt, en daalt van daar gaande langs Djamboe tot Willem I op 1500 voet. Hare lengte bedraagt 37 kilometer, waarvan het gedeelte tusschen Gemawen en Djamboe is aangelegd als gemengd-adhaesie-tandradbaan. De tandstaaf volgens het stelsel Riggenbach komt voor over een lengte van 6 kilometer. De maximum-helling in de adhaesiebaan, groot $^1/_{50}$ bedraagt op het tandstaaf gedeelte circa $^1/_{16}$.

Den 1en Februari jl. passeerde de **eerste doorgaande personentrein van Maos naar Soerabaja** het station Toegoe. De restauratiewagen werd daarbij ingeschakeld; het postrijtuig kwam den volgenden dag aan. De restauratiewagen met zijn buffet had veel bezoek.

De heer **Retel Helmrich** gaat *de Semarang Courant* verlaten, om in koeler streken herstel te vinden voor zijn gezondheid, welke door overwerking veel geleden heeft. Zijn vervangers zijn de heeren J. C. Carstens, oud-resident van Besoeki, als directeur-administrateur en zijn zoon, Mr. L. G. Carstens, als redacteur, terwijl de heer Moreu met de leiding blijft belast.

Door professor Treub, directeur van het landbouwdepartement, is aan de hoofden van het gewestelijk bestuur een circulaire toegezonden, w. i. de wenschelijkheid wordt uitgesproken om een zoo volledig mogelijk overzicht te hebben der verschillende **rijstvariëteiten**, welke in Indië worden geteeld en zulks ten einde gevolg te kunnen geven aan het voornemen om tot meer uitgebreide kennis te komen van den huidigen toestand der **rijstteelt** op Java en Madoera en om tevens te kunnen beoordeelen in hoeverre o. a. door zaadkeuze en veredeling, verbetering in deze cultuur is aan te brengen bij reeds inheemsche variëteiten.

De *Locomotief* ziet in deze eerste circulaire reeds een bewijs van hulpbehoevendheid, daar de uitvoering van een der eerste maatregelen van het landbouwdepartement in het belang van den indischen rijstbouw wordt opgedragen aan de gewone ambtenaren van het binnenlandsch bestuur.

Het blad had voorts liever gezien dat men met een der noodlijdende districten in 't klein was begonnen, om daarna de opgedane ervaring ook ten nutte van de andere streken te doen strekken, in plaats van zooals thans is geschied, de zaak in eens te willen beredderen en de rijstcultuur over geheel Java te gelijk te willen veredelen, daar welke generale maatregel wederom eer vertraging dan

stiefzoon was, schudde de gevangenis-apotheker in groote woede zijn zweep en riep, terwijl zij wegreden, heftig: »Daar zul je spijt van hebben! Wacht maar eens!«

Paul bleef in de deuropening staan, totdat het geluid der wielen wegsmolt tusschen al het geraas op den weg. Daarna kwam hij weer binnen en zonk op de rustbank neder, in wanhoop zijn gelaat met beide handen bedekkend.

»Kom Paul,« zeide Selma, hem streelend en naast hem nederknielend; »wees nu niet zoo bedroefd; Wat komt 't er op aan, wat zij zeggen of doen?«

Hij richtte het hoofd op en kuste haar hartstochtelijk, met een gevoel van oprecht berouw en diepe ontdaanheid.

»Ik ben niet waard, dat ik je aanraak,« zeide hij met schorre stem. »Ik ben een zelfzuchtig monster — al dien tijd heb je je naar die menschen geschikt, omdat zij mijne betrekkingen zijn; je leidt een leven, dat je heelemaal niet lijkt, zonder je ooit te beklagen! Daarbij heb je nog mijn slecht humeur moeten verdragen; — en als ik dan bedenk, hoe ik van morgen tegen je geweest ben, zou ik mijzelf wel op willen hangen — en jij hebt geen woord geuit! Selma, kun je 't mij vergeven?«

»Natuurlijk« antwoordde zij, maar tegelijkertijd vond zij, tot haar eigen verbazing, dat haar stem daarbij zoo vreemd klonk en dat het haar toescheen, alsof Paul zoo verwonderlijk ver van haar af stond, »er valt eigenlijk niets te vergeven.« Toen zij zich daarna oprichtte, voelde zij, dat zij duizelig werd en greep Paul's arm.

Hij hield haar stevig vast en keek haar met angstige bezorgdheid in het gelaat.

»Selma! — je bent ziek — wat scheelt er aan? Nu valt het mij pas op, dat je er mager en bleek uitziet, heel anders dan gewoonlijk. Laat ons van hier weg gaan! Wat geef ik om Indië of wat ook ter wereld, als jij maar gezond en gelukkig bent! Mijn eigen lieveling —«

»Wij kunnen niet weg gaan,« zeide zij met trillende lippen; »wij moeten er ons maar doorheen werken, Paul — jij en ik.« Zij lachte eerst zachtjes, maar barstte plotseling in tranen los, onbedaarlijk — als een kind, dat zonder het te willen, kwaad heeft gedaan. Nu was 't tot een uitbarsting gekomen, en geen half uur later, lag mevrouw Vereker, beurtelings bibberend en gloeiend heet, tengevolge van een hevigen aanval van malaria, met ijlende koorts te bed.

(*Wordt vervolgd*).

goed zal brengen in het verleenen van hulp aan den inlandschen landbouw. Indien het departement een onderdeel ware van het B. B., zou de wenschelijk geachte arbeid eenvoudig aan de ambtenaren imperatief kunnen zijn opgedragen, meent het blad.

Ook de circulaire omtrent het in de naaste toekomst heffen van **uitvoerrecht op copra** achten wij geen gelukkige keuze. Die belasting toch zou in hoofdzaak den kleinen man treffen, die de klappers voor den uitvoer voor een groot deel levert. De Chineezen koopen de vrucht aan den boom op en genoegzaam bekend is 't, dat de tegenwoordige copraprijzen voor hen maar weinig winst laten. De 4 percent van de waarde, welke als uitvoerrecht van copra zouden worden geheven, zal de tusschenhandelaar niet willen dragen en zou dus door den inlander worden betaald.

Blijkens *De Locomotief* is de **reorganisatie van het politiewezen,** volgens het plan van der heer L. R. Priester, door de regeering goedgekeurd en zal zij gelijkertijd op de drie hoofdplaatsen op Java worden ingevoerd. Volgens een ander bericht zal echter eerst, wanneer de proef te Samarang gedurende één jaar gunstige resultaten heeft opgeleverd, de reorganisatie ook te Batavia en Soerabaja worden ingevoerd.

Door de regeering is, blijkens *het Bat. Nöld.* het besluit genomen: dat tot de **cursussen voor voortgezet en uitgebreid lager onderwijs** voortaan mogen worden toegelaten jongelieden, daaronder begrepen meisjes en ook kinderen van inlanders of met dezen gelijkgestelden;

a die het bewijs overleggen dat zij een openbare lagere school hebben doorloopen en

b die ander onderwijs hebben genoten, mits zij doen blijken van voldoende kennis en ontwikkeling om het onderwijs te kunnen volgen.

Zij die vóór hunne toelating geen voldoende kennis van de Fransche taal hebben verworven om het onderwijs in die taal te kunnen volgen, mogen geen deel nemen aan dat voortgezet onderwijs in die taal, maar genieten dan les in andere vakken gedurende de vrijkomende uren.

De **padi-oogst** in het Grobogansche belooft dit jaar een goede te worden, schrijft *de Semarang-Ct.* Dat hebben de bekende chineesche woekeraars in de gaten en zijn er al vlug bij om hier en daar voorschotten te geven, opdat de oogst niet in andere handen zal overgaan. Maar nu vragen ook wij, evenals **Th. J. A. J.** — zie ons vorig blad —: of Semarang dan geen ambtenaren heeft om tegen dergelijke praktijken te waken? Of moet het gouvernement weer bijspringen, als de nood aan den man komt? vraagt dat blad. Wellicht zal de laatste circulaire van den gouverneur-generaal tegen den woeker gericht een goeden invloed uitoefenen.

Wat **de djokjasche landhuurquaestie** betreft zij hieronder beknopt medegedeeld, dat de directeur van B. B. van oordeel is, dat *de afschaffing van het apanagestelsel niet zonder schokken kan geschieden en dat het niet noodig is den landhuurders zakelijke rechten op den grond te verzekeren.*

De resident van Djokja stelt zich op een geheel ander standpunt, dan de directeur en is van meening, *dat de tijden voor de afschaffing van het apanagestelsel rijp zijn en dat het wel noodig is zakelijke rechten op de huurgronden te vestigen.*

Het *Soer. Hbl.* is het met den resident Couperus eens en heeft tegen de regeling van den directeur **principieele bezwaren,** die omstandig werden toegelicht. Het blad betreurt 't, dat de directeur niet is ingegaan op het voorstel van den resident. Deze is de operateur, die het mes flink in de wonde wil zetten, de eerste is de voorzichtige arts, die het liever nog eens met een smeerseltje probeert.

Midden-Java schrijft, dat het nog wel eenigen tijd zal duren, voordat deze zaak een voor allen bevredigende oplossing zal hebben gevonden.

Er is evenwel een andere quaestie, die door de Djokjasche landhuurders-vereeniging is afgehandeld, doch die alleen op afdoening en bekrachtiging wacht van den resident.

Deze zaak betreft de regeling van de verplichtingen en werkzaamheden der bekels toewa of hoofdbekels, een zaak van groot belang voor **de** landhuurders.

Volgens deze regeling zullen de hoofdbekels telkens uit de beste der gewone bekels worden gekozen, wijl geen recht van erfopvolging wordt erkend.

Een voor Semarang zeer belangrijke quaestie wordt in de *Sem. Crt.* behandeld en wel het in der tijd door den heer J. van Rijn van Alkemade, directeur van het Semarangsche stoomboot- en prauwenveer, bij den resident van Semarang ingediende request, dat tot strekking had: zijn tusschenkomst te verleenen bij de regeering tot de afschaffing der **sluisgelden** voor het gebruik van 's lands sluis ter hoofdplaats Semarang.

Adressant wees in zijn request op de grove onbillijkheden, welke bij het heffen dezer sluisgelden tegenover den handel plaats grijpen en hoe belemmerend die heffing op het vervoer van goederen en producten per prauw werkt. Bovendien is de heffing niet in opvolging van de bestaande ordonnantie, w. i. uitdrukkelijk vermeld staat, dat de heffing geschiedde »*ten einde zooveel mogelijk te gemoet te komen aan de jaarlijksche kosten der sluis.*«

Requestrant toonde nu aan, dat die sluisgelden van 1874 tot 1904 hebben opgebracht f 721.370; dat na aftrek van de bezoldiging aan het personeel der sluis, pl. m. f 120 per maand en een belangrijke reparatie in 1900 de zuivere winst voor het gouvernement het niet onaanzienlijke bedrag van 6 ton vormt. Deze som is voor altijd voldoende om »te gemoet te komen aan de jaarlijksche kosten.«

Het verzoek werd zoo billijk geacht, dat de resident, dan ook geheel met adressant medeging en tot opheffing der sluisgelden adviseerde.

Niet alzoo echter de directeur van financiën, die verklaarde uit het request niet te kunnen ontwaren door wien de sluisgelden worden betaald. Geschiedt dit door den vervrachter der prauw, dan staat 't niet aan het prauwenveer om deze aangelegenheid aanhangig te maken.

Het is nog al duidelijk, dat het prauwenveer de sluisgelden verhaalt op de bevrachters, maar minder duidelijk is het, waarom het prauwenveer de zaak niet aanhangig mag maken.

De Semarangsche handel legde zich echter niet bij deze beslissing neder en wendde zich per request tot den gouverneur-generaal.

Het blad hoopt dat de regeering rekening zal houden met de belangen van den handel van Semarang, welke plaats toch in zeer ongunstige condities verkeert, in vergelijking van Batavia en Soerabaja. Wil de handel en daarmede de bloei van Semarang vooruitgaan, dan dient de regeering haar fiscaliteit te matigen.

Conservatief of Koloniaal-Historisch?

Het Koloniaal Weekblad mag er zich niet in verheugen, dat zijn oud-oom, *De Indische Gids*, zich veel van 't neefje aantrekt. Slechts zelden toch wordt in de maandelijksche revue van tijdschrift- en dagblad-artikelen, enz. over het orgaan der Vereeniging »Oost en West« gesproken . . . . tenzij als de een of ander er iets op af te dingen heeft. Gedachtig evenwel aan 't gezegde: dat het juist onze vrienden zijn, die ons op onze feilen wijzen, zouden wij ook deze openbare terechtwijzingen in dank aannemen, wanneer de recensent daarbij de moeite nam om behalve op het tegen ons ingebrachte, ook acht te slaan op ons verweer.

In het pas verschenen Maartnummer worden de circulaires der Indische Regeering besproken, betreffende het afschaffen van den pajong voor de Europeesche bestuursambtenaren en de aanmaning om tot eene geleidelijke afschaffing van de inlandsche hormatgebruiken over te gaan. Twee zeer van elkander afwijkende beoordeelingen worden weergegeven, die van de *Nieuwe Courant* en van het *Algemeen Handelsblad.* De redactie van de(n) *Ind. Gids* schaart zich aan de zijde van de *N. C.*, wier beschouwing over het thans gevolgde beleid zij eene »zeer juiste« noemt; zij geeft dan de daartegenoverstaande, met de regeeringsinzichten strookende opinie van het *A. H.*, waarop zij laat volgen:

»Eindelijk maken wij nog melding van het volgende in de *Nieuwe Courant* van 21 Jan. jl.

»Het *Koloniaal Weekblad* van 19 dezer geeft een uittreksel van ons hoofdartikel van 14 dezer en teekent hierbij aan: »Wij gaan, zooals men weet, met de conservatieve opmerkingen *N. Ct.* niet mede. Hoe eer men den Javaan rijp maakt voor gezonde begrippen, hoe beter.«

»De benaming »conservatief« wijzen wij terug. Wanneer het *Weekblad* de zinsnede eens naleest, welke het zelf van ons aanhaalde, zal het zijn vergissing begrijpen. Ook wij zouden den Javaan gaarne »rijp« willen zien »voor gezonde begrippen«, en juichen het toe wanneer op verstandige en doelmatige wijze stappen worden gedaan om dat rijp worden te bevorderen. Maar juist daarom meenen wij de maatregelen, welke men daartoe neemt, nauwkeurig te moeten critiseeren. Want zijn zij niet verstandig of doelmatig, dan bevorderen zij die »rijpwording« niet, zetten haar integendeel achteruit.«

Had de redactie van de(n) *Ind. Gids* nu ook weergegeven, hetgeen wij in het weekoverzicht van ons no. 46 van 26 Januari aan de *Nieuwe* hebben geantwoord, en medegedeeld, dat wij juist daarin de meer vooruitstrevende denkbeelden in het *A. H.* ontwikkeld, stelden tegenover de »conservatieve opmerkingen« van de N. C., dan zou zij zijne lezers ten volle hebben ingelicht. Wij namen in die repliek, beleefdheidshalve, het woord *Conservatief* terug, omdat de Nieuwe er zich aan gestooten had en stelden *Koloniaal Historisch* in de plaats, om daarmede echter dezelfde meening uit te drukken.

Het zij nu ons thans veroorloofd op te merken, dat de redactie van de(n) *Ind. Gids* zich plaatste op hetzelfde Koloniaal-Historisch standpunt als de N. C.

Ook voor haar dus is Java een land, dat *in de verste verte* nog niet rijp is voor zelfbestuur en dat dus in 't belang zijner inwoners *als een wingewest* moet worden bestuurd. Er moet dus gezorgd worden voor een *gepast overwicht* van bestuurders over de bevolking, die voorshands nog zal hebben te gehoorzamen *uit eerbied.*

Het overwicht der Europeesche bestuurders op de groote massa der bevolking moet men niet alleen trachten te *behouden* maar men moet het zelfs *versterken*, liefst met moreele, doch in ieder geval met voor de bevolking bevattelijke middelen. De *enkele* hooger ontwikkelden onder de inlanders zullen *van zelf* het nut van dit overwicht erkennen.

Wij, cursiveerden in bovenstaand exerpt uit het hoofdartikel der *Nieuwe-Courant* van 14 Jan. jl., enkele woorden, omdat ze op ons den indruk maken, dat er werkelijk op het *rijp worden* van den inlander voor gezonde begrippen *in de verste verte* nog geen kijk zou zijn, wanneer er aan den arbeid, noodig voor zijne ontwikkeling, gewerkt moest worden naar een program, dat dergelijke begrippen van *langzamen* vooruitgang tot grondslag heeft.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben hun wil doorgedreven in de zaak van de bezoldiging van hun griffier. In de zitting van den 6en Februari ll. werd het, door de leden Curiel, Continho en Ellis voorgesteld amendement met algemeene stemmen aangenomen, waarbij de bezoldiging gelaten wordt zooals die thans is.

De beraadslaging nam, blijkens het door *Onze West* gegeven verslag een vrij heftig karakter aan, zoo bv. de opmerking van het Statenlid Wilmans, dat het college zeker rechtskundige hulp noodig heeft voor de beoordeeling der ontwerpen, welke het bereiken, en die in de laatste jaren van dien aard waren, dat zij aan strenge critiek onderworpen soms zelfs geheel omgewerkt moesten worden. En daarop de tegenwerping van den gouvernements-gedelegeerde, dat juist de mededeelingen der Staten strenge critiek behoeven.

De heer Ellis, die steeds in zijn blad ijvert, tegen het subsidie van het moederland, bleef als altijd consequent en drukte zijn leedwezen uit, dat »zoo'n voddige f 1700« nu wellicht afbreuk zouden doen aan de goede verstandhouding tusschen gouverneur en Staten.

Bezuinigen, accoord! Maar dat het gouvernement niet rake aan het »arme schaap« der Koloniale Staten. Charity begins at home!

Den oud-griffier der Koloniale Staten, die ter zitting aanwezig was, moet 't wel minder aangenaam zijn te moede geweest, toen de gouvernements-gedelegeerde, de gouvernements-secretaris Mr. Fabius, de functiën van den griffier van dien aard heette, dat hij bv. die zeer wel bij zijn omvangrijken arbeid van gouvernements-secretaris zou kunnen waarnemen.

Nog eens, we herhalen het, de Staten hebben o. i. het belang der kolonie ten deze achtergesteld bij dat van hun college, ter wille misschien — we kunnen dit van hieruit niet zoo beoordeelen maar toch wel gissen — van een persoonlijke quaestie. Mocht dat werkelijk het geval zijn, dan betreuren wij de gevallen beslissing des te meer.

De 6en Februari 1905 is een datum, waarop het college met het volste recht zonder 'n schijntje van trots zal kunnen terugblikken.

Laten we nog even melden dat in deze zelfde zitting de verordening tot verlaging der retributie op balata naar het in 1905 verkregen product en het heffen van 2 opcenten op het middel der invoerrechten gedurende het jaar 1905 ook werd aangenomen, en dan elders een kijkje nemen.

Onze West, die een vergelijkend overzicht publiceerde van de cacao-productie der voornaamste plantages en gronden over de laatste zes jaren, teekende daarbij het volgende aan:

»Wij besluiten met de mededeeling, dat de eerste pluk van dit jaar in Saramacca zich bevredigend heeft ingezet en de vooruitzichten daar thans gunstiger zijn dan verleden jaar. Ook uit andere districten komen berichten van oogenschijnlijken beteren stand der cultivatie, doch wij durven daarover geen oordeel uitspreken.«

Moge de oogenschijnlijke beterschap tot werkelijkheid worden. De zwaar-beproefde surinaamsche planters verdienen het. Zoo'n vergelijkend overzicht als het paramaribosche blad gaf, spreekt boekdeelen. Daar zien we ondernemingen op den staat voor 1904 voorkomen met productiën van enkele weinige balen, die in 1899 nog honderden balen opleverden, Marienburg o. a. leverde in 1904 één, zegge één baal op tegen 302 in 1899. Opmerkelijk zijn daarentegen de, op de weinige cacao-ondernemingen in Nickerie in het afgeloopen jaar verkregen resultaten, welke alleszins bevredigend mochten worden geheeten.

Was 1904 voor de cacao-planters over het algemeen een ongunstig jaar, gelijk reeds op 't einde van dat jaar uit de tot dien verkregen resultaten viel af te leiden, moest die treurige toestand zijn terugslag doen gevoelen op de koloniale middelen. De meeste middelen, behalve de belasting op goud o. a., wezen in vergelijking met het vorige jaar op achteruitgang.

Het bericht, dat de gouverneur, wat de begrooting voor 1906 aangaat, duchtig het snoeimes hanteert op de verschillende voorstellen, die van de departementschefs inkomen, kan ons dan ook geenszins verwonderen. Volgens hetgeen daaromtrent vernomen werd, zouden het evenwel juist de productieve werken moeten ontgelden, en dàt zou ons leed doen. Er valt, onder applaus werd dit den 6en Februari l.l. door den heer Ellis betoogd, zooveel in de kolonie te bezuinigen, waarmee dit Statenlid en die hem bijvielen wel niet de productieve werken in de kolonie zullen hebben voor-oogen gehad, dat het o. i. als 'n paal boven water staat, dat het bestuur nog wel hier en daar zoo'n »voddige« paar duizend gulden zou kunnen uitsparen, waaruit wellicht de rente zou kunnen gevonden worden voor 'n leening, om door een landbouw-credietbank den grooten landbouw weer op streek te helpen. Van den steun der Koloniale Staten kan het bestuur zich met 't gegeven antecedent van recenten datum verzekerd houden.

De Surinaamsche Bank gaat misschien over stag. Naar de *Suriname* vernam, zou de heer den Tex het voornemen hebben om bij terugkeer in Nederland voorstellen te doen tot wijziging van den werkkring der Bank, in dien zin dat daaraan een beleeningsafdeeling (bank van leening) wordt toegevoegd. Een pandjeshuis, dus? We zijn zoo vrij dit te betwijfelen, en hopen maar, dat den heer den Tex de oogen zullen zijn opengegaan voor de waarde der surinaamsche plantages, die wel waard zijn om daarop voorschotten te verleenen. Dan was de zoo vurig verlangde landbouw-credietbank er met een, ook zonder koloniale leening.

De Algemeene Vak-Vereeniging, tot welker oprichting onlangs besloten werd, is er. Den 29en Januari ll. werden door het comité van oprichting de statuten en huishoudelijke reglementen gearresteerd en werd het bestuur der Vereeniging gekozen, dat den 5en Februari ll. de statuten aan den gouverneur ter goedkeuring aanbood met verzoek aan de Vereeniging rechtspersoonlijkheid te willen verleenen.

Wanneer de wenschen dezer Vereeniging zullen zijn in vervulling gekomen, zal het niet meer noodig wezen, dat zooals onlangs geschiedde een surinaamsche jonkman naar Alabama in de Vereenigde Staten trekt, om dáár den landbouw te leeren.

Dat er nu nog veel op dit gebied, met name voor de creoolsche bevolking der kolonie te leeren valt, wijst een artikel in de *Paramaribo* uit, waarin een vergelijking wordt gemaakt tusschen de productie der grondjes van immigranten en creolen op de vestigingsplaats Hecht en Sterk, waar de perceelen gelijkelijk verdeeld zijn tusschen beide categoriën. De creolen leggen het bij die vergelijking leelijk af, terwijl daarbij nog de immigranten een veertig stuks hoornvee op stal verzorgen, tegen de creolen geen enkel rund.

Curaçao. Van Curaçao kwam 't bericht, dat den 10en Februari ll. een vrij hevigen schok van aardbeving werd gevoeld. 'n Ongure gast met 't oog op wat dat soort natuurverschijnsel aan onheil in de buurt heeft gewrocht.

Aangenaam moet het den Curaçaonaars zijn geweest te vernemen dat het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond besloten had voor den tijd van vier tot vijf jaren twee studiebeurzen, elk van f 500, beschikbaar te stellen voor curaçaosche jongelieden, die zich in Nederland verder in eene of andere richting zouden willen bekwamen.

TROPEN HYGIËNE.

Den 2en Maart ll. hield de heer Dr. H. Breitenstein, oud officier van gezondheid 1e klasse van het indisch leger, thans te Karlsbad gevestigd, alhier een voordracht over vorengenoemd onderwerp, dat zeker alleszins belangstelling verdient.

Na vooropgesteld te hebben, dat zijns inziens de Europeaan wel degelijk in de tropen kan acclimateeren, waartoe hij zich o. a. beriep op Dr. Mense's »Tropische Gesundheits- und Heilkunde« ten bewijze, dat de mensch bestemd is om van den Noordpool tot den evenaar de aarde te bewonen en te bebouwen, ging de heer Breitenstein, aan de hand van eigen ondervinding, na welke factoren 'n storenden invloed op het menschelijk lichaam kunnen uitoefenen bij eene verplaatsing van den Europeaan in warmere luchtstreken, welke verplaatsing, zooals prof. Stokvis eens opmerkte, geen schadelijken invloed behoeft te hebben, wanneer de »weisse Mann« ook een »weiser Mann« wordt.

Dat men in Indië wel eens alles behalve verstandig heeft gehandeld, toonde spreker aan, uit de wijze, waarop men nieuw aangekomen Europeanen in de warme strandplaatsen indeelde en de zóó uit hun warme strandkampongs gekomen amboineesche recruten in het berg-klimaat van Magelang overbracht, met voor beide categorieën nadeelige gevolgen.

De hooge temperatuur leidt niet, zooals men geneigd zou zijn aan te nemen, tot een verhoogde lichaamswarmte van den Europeaan in de tropen. Jarenlange onderzoekingen gaven als gemiddelde eener normale temperatuur het cijfer 36.6 tot 36.8° C. Maar evenals hier in den zomer kan worden opgemerkt, voert ook de hoogere warmte in de tropen tot een verhoogde werkzaamheid van de huid, hevige transpiratie, waarover de nieuwe aankomeling zich wel eens ongerust maakt, doch die gelijken tred houdt met een geringere afzetting der nieren, zooals den bewoner der koelere hoogvlakten aldra opvalt, wanneer hij eens naar beneden komt afzakken.

Van den invloed van het warme klimaat op de lever, valt nog weinig met zekerheid te zeggen, maar op de zintuigen heeft dit volstrekt geen buitengewoon schadelijken invloed, zooals spreker, wat de oogen betreft, met aan de statistiek voor 1895 ontleende gegevens betreffende in behandeling genomen ziektegevallen aantoonde.

Ook het zenuwstelsel wordt niet in bijzondere mate door de hoogere warmte aangegrepen en zeker niet in die mate, dat men daaraan den zg. »Tropenkoller« zou kunnen toeschrijven, een aan het verblijf in de tropen wel eens toegeschreven soort van krankzinnigheid. Spreker wees op de machinisten der stoomschepen in den archipel, die jaren lang, dag in dag uit, uren achtereen aan veel grootere hitte zijn blootgesteld, zonder daarom te gaan kolderen.

De spijsverteringsorganen zijn die, waarop, ook hier in den zomer, de warmte ongunstigen invloed uitoefent.

En het zijn hoofdzakelijk de ziekten der spijsverteringsorganen, die, naast de malaria, het op de gezondheid en het leven der Europeanen in de hollandsche koloniën hebben voorzien. In 1895 b.v. werden 9900 europeesche militairen wegens malaria in behandeling genomen, en 4911 wegens ziekten der spijsverteringsorganen. Hiervan kwamen resp. 93 en 90 te overlijden.

Hoe komt 't nu, dat de ziekten der spijsverteringsorganen zoo veelvuldig voorkomen?

Spreker wijt dit blijkbaar in hoofdzaak aan eigen schuld, in zooverre dat veelal onbewust gezondigd wordt tegen de regelen der hygiëne, zooals door hen, voor wie het een axioma is, dat men „in Indië in elk geval flink moet eten, om den verzwakkenden invloed der tropische zon te neutraliseeren'', en die nu vòòr alles, *veel* willen eten. Maar de maag, waaraan door de meerdere vochtafscheiding van de huid ook een deel van het zoutzuur wordt onttrokken, is er niet op berekend, om dat groote quantum spijze te verwerken. Wanneer men er zich nu nog toe bepaalde om het verlies aan zoutzuur te dekken door geregeld driemaal daags 10 tot 20 druppels verdund zoutzuur in te nemen, zou de zaak in 't reine komen. Maar nu gaat men de maag door bittertjes en sterke kruiden dwingen tot een verhoogde productie van maagsap, terwijl een groote hoeveelheid vloeistof, bier, wijn, als anderszins, moet dienen om het eten door te spoelen, dat is den duur der vertering te bespoedigen.

Maagkatharren en andere ziekten der spijsverteringsorganen, met dikwerf zoo ernstig verloop, zijn veelal het gevolg van zulk eene irrationeele voedingswijze.

»Ongaarne'', merkte spreker op, »verlaat ik dat thema; ik ben zoozeer overtuigd, dat niet het klimaat in de tropen als zoodanig de talrijke ziekten veroorzaakt, maar dat de overdadige levenswijze der Europeanen zoo niet de eenige dan toch de hoofdoorzaak is van hun maag-, lever-, en darm-lijden, dat ik *urbi et orbi* met luider stemme zou willen verkondigen: *Weest matig in de tropen!*''

Het vochtgehalte van de lucht, en van den bodem, de regenval, de verontreiniging van de lucht door miasmen, gassen, stof, enzoovoort spelen ook een groote rol in de beoordeeling van het tropisch klimaat. Hoe heeft men in de hollandsche kolonie nu bij de inrichting van woonhuizen en wat de levenswijze aangaat met deze factoren rekening gehouden?

Wat de woningen aangaat, is men niet altijd even gelukkig geweest bij den aanleg. Dikwerf worden de huizen opgetrokken op vochtig zand, of slecht gedroogde koraalsteenen, waarin de koraaldiertjes nog niet eens zijn afgestorven. Ongeveer dertig jaren geleden moesten vele huizen te Semarang door de bewoners verlaten worden, omdat ze het er wegens de malaria niet in konden uithouden.

Een zuivere en gezonde ondergrond, frissche, zuivere lucht, licht, goed water en gelegenheid tot afvoer van faecaliën en vuilnis zijn ook in de tropen voor elke menschelijke woning onmisbaar.

Dat hiertegen in de koloniën wel eens gezondigd wordt, is maar al te waar, wanneer men spreker zijne eischen nader hoort uiteenzetten:

De huizen zoo vèr mogelijk te bouwen van moerassen en rijstvelden, en waar zulks niet mogelijk is, moet een scherm aangeplant worden, de met miasmen en muskieten bezwangerde lucht tegen te houden.

Goed drinkwater is een eisch, die overal gesteld moet worden en bijvoorbeeld bij militaire ondernemingen dikwerf wat al te zeer over het hoofd gezien werd, waar men voor de voeding de uiterste zorg droeg. En juist in de tropen is het water, wanneer daarop niet nauwlettend wordt toegekeken, de bron voor vele ziekten. 't Beste is het water ten allen tijde te koken en dan door een filter te laten gaan.

Wat het licht betreft, is men, naar sprekers oordeel, in Indië wal al te bang voor de zon. Geen klimop en slingerplanten tegen de huizen en tot op minstens tien meter afstands een geheel open strook om de woningen, ten einde licht en lucht in voldoende hoeveelheid tot de woningen toe te laten.

De afvoer van faecaliën en vuilnis laat in de tropen nog veel te wenschen over.

De dieren zijn den menschen weinig gevaarlijk. Wanneer men hen in hun domein niet verstoort, maken zij 't den menschen ook niet lastig, dit alles met uitzondering van de kleinste levende wezens in de natuur, de bacillen, w. o. de malaria-bacil, die zich met de muskiet verbonden heeft, om den mensch naar gezondheid en leven te staan.

Het groote vochtgehalte van de lucht, de warmte en overvloed van voedsel, leveren aan deze kleine wezens de grondvoorwaarden voor hun bestaan, dat dier en mensch hoogst gevaarlijk worden kan, wanneer niet het besef van het gevaar ook tot voorzorgsmaatregelen leidt.

Wat in het algemeen de voorzorgen betreft, die de Europeaan ter wille van zijne gezondheid in de tropen heeft te nemen, gaf spreker hierop eenige behartigenswaardige wenken ten beste.

Hoogst verkeerd acht spreker het blijkbaar om te generaliseeren, waar in deze veel met het individu moet worden rekening gehouden. Over het geheel wordt de schadelijke invloed van de warmte en van de werking der zonnestralen te hoog geschat, maar terwijl de een ongestraft den heelen dag met of zonder pajong zich in de open lucht kan bewegen, doet een ander het verstandigst voor eventueele verplaatsing in een gesloten voertuig plaats te nemen. In elk geval hoede men zich voor overdrijving en inzonderheid achtte spreker den zoo dikwerf gehoorden raad onverstandig, om zich in *alles* te regelen naar de gewoonten en gebruiken van het land, waar deze niet kunnen beletten, dat de inboorling het in alles, zelfs in physiek weerstandsvermogen, tegen den Europeaan aflegt.

Een opmerkelijk verschijnsel acht spreker het, dat beweging en arbeid in de open lucht over het algemeen, in stede van den Europeaan te schaden, hem blijkbaar goed doet, zoodat 't ook geen toeval moet worden geacht, dat zij, die in sedentaire betrekkingen zijn geplaatst, over het geheel minder gezond zijn dan degenen, die loopende betrekkingen vervullen. In 1874 bij de belegering van den Kraton in Atjeh waren bij de genie-troepen, die iederen dag geregeld vrij drukken arbeid hadden, de minste zieken. Spreker raadt dan ook een ieder, die in de tropen een sedentaire betrekking vervult, aan, zich door wandelingen of kamergymnastiek en dergelijke de zoo heilzame beweging te verschaffen.

Wat de voeding betreft, zou spreker het al zeer bedenkelijk achten, het voorbeeld van den inboorling — vegetariër bij uitnemendheid — te volgen. De mensch kan niet met vegetarischen kost volstaan, al heeft ook de rijst, waaruit 't inlandsch menu bijna uitsluitend bestaat, een hooge voedingswaarde.

Wat de vruchten en kruiden aangaat, welke den nieuweling bij den maaltijd worden voorgezet, maant spreker tot voorzichtigheid aan.

Langzaam gewenne hij zich aan al die nieuwigheden, evenals het voor spreker vaststaat, dat een geleidelijke overgang door een tijdelijk verblijf in het subtropisch klimaat aan het gewennen aan het tropisch klimaat bevorderlijk is.

Dat ontegenzeggelijk in Indië op hygienische gebied groote vorderingen zijn gemaakt, toont spreker aan door op het volgende te wijzen:

1. De sterfte onder de europeesche militairen daalde van 170 per mille in het tienjarig tijdvak 1819—1829 tot 15 op de duizend in 1895.

2. Professor de Geer heeft voor eenige jaren geconstateerd, dat de hollandsche vrouwen in de tropen gemiddeld een hoogeren leeftijd bereiken dan in Holland zelf.

3. De bevolking van Java is in de laatste eeuw van 3 tot 25 millioen gestegen en dat niettegenstaande het geringer weerstandsvermogen van den inlander, blijkende o. a. uit de verwoestingen, die malaria doch vooral beriberi in veel hooger mate onder de inlandsche dan onder de europeesche militairen aanrichtten.

Alles en alles leidt spreker met betrekking op de acclimatatie van Europeanen tot de volgende conclusiën:

Kunnen de Europeanen in de tropen een hoogen leeftijd bereiken? Ja.

H. HOLLENKAMP & Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.

Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van

OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN

alsmede Civiele en Militaire Uitrustingen.

☞ **Het Bureau van *Oost en West*, Laan van Meerdervoort 195, is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.**

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob

Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor, *Conradkade* 60, *den Haag*, bezorgt **PASSAGE** per mailbooten naar Indië, Amerika en de Transvaal, alles **kosteloos**. Volledige inlichtingen.

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN, **zijn alom bekend.**

Hoofdkantoor: Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor: BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.

Interc. Telephoon 264.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN worden tegen marktprijs ingekocht door

N. BLOM,

in Goud, Zilver en Edelgesteenten,

Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Ook aan huis te ontbieden.

---

5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**

Soepgroenten voor Juliennesoep

merk: **EDEN. 10 Cts.** per carton.

A. J. POLAK, Fabrikant, GRONINGEN.

Verkrijgbaar bij

M. STIGTER,

Comestibles en Kolonialewaren,

Galileïstraat 58, Telephoon No. 3197, DEN HAAG.

5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt.

DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

In GROOTE KEUZE,

BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

In het gezin van een gep. **leeraar**, vroeger werkzaam aan Gymn. en Hoogere Burgerschool in Nederland en in Indië, bestaat gelegenheid tot opname van één of twee **KOSTLEERLINGEN**. Toezicht op en hulp bij de studie. Men meent aangenaam tehuis te kunnen verzekeren. Vergoeding *f* 80 per maand, *f* 150 voor twee uit één gezin. Adres onder letter Q aan het bureau van dit blad.

PRESERVATIFS,

bij ons 75 Cent per dozijn.

Prijscouranten van de Nieuwste Artikelen voor Heeren en Dames gratis. „*Sanitas*", van Hogendorpstraat 5, Den Haag. Telephoon Interc. 1026.

Opvoeding.

Tehuis aangeboden voor kinderen en jonge meisjes te Apeldoorn.

Nadere inlichtingen en prospectus op aanvraag te bekomen bij

Mej. A. Snellen, Harderwijk.

Een gem. benedenhuis

van Brakelstraat 74 te huur, direct te aanvaarden voor matigen prijs.

Adres *van Brakelstraat* 68.

TEHUIS

— — — — VOOR — — — —

Schoolgaande Meisjes

-- te ARNHEM. --

APELDOORNSCHE STRAAT 2.

PROSPECTUSSEN te bekomen bij de Directrices G. E. THIEME (vroeger directrice eener Meisjesschool te Maarssen) en A. E. HEERSPINK. † † † † † † † † † † † † †

Max. Havelaar.

Onmiddellijk na zijn beroemde toespraak tot de Hoofden van Lebak zegt Havelaar, blijkbaar behoefte voelend aan een opwekking:

„Kom Verbrugge, ga nog niet naar „huis! Kom ... een glas **Madera?**" en „wat later: Tine, ik wil **Madera** drinken, „Verbrugge ook."

Na lichamelijke of geestelijke vermoeienis is de beste opwekking een glas **zuivere, origineele**

MADEIRA

van **C. L. DROSSAERS,**

Den Haag, Plaats 24,

voorhanden in den prijs van ***f* 1.10** tot ***f* 5.**— de flesch.

REPATRIEERENDEN.

Compleete meubileeringen **in Huur.**

Voor benedenhuizen van af f 15 p. md

„ bovenhuizen „ „ - 25 „

Voor geheele woningen na overeenkomst.

INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc. OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen

v/h **CORSMIT BROSSOIS & Co.**

WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.

SPECIAAL ADRES VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

's-Gravenhaagsche

Crediet-Vereeniging en Depositokas

Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve *f* 400.000.

Directie:

Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito**, in **chèque-rekening**, in de **spaarkas**.

Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**

Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoortijd 9—3 uur.

PIERRE VOS,

Cuisinier, v. Galenstraat 30.

Diners in alle prijzen.

PENSION

Koningsplein 6, 's-Gravenhage.

Gemeubileerde Apartementen te huur met of zonder pension,

per maand, per week of per dag.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij **„ARNHEM".**

Directie: **Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.**

Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*

Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*

Bijkantoor te **Batavia**, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 1447.

Directe import van indische ingrediënten voor de Rijsttafel.

Kwee assem - Krandjie - Goelalie - Manissan assem

Samballans - Versche Ketella - Boemboe's.

Gedep. Fabrieksmerk.

De Firma TER MARSCH & Co.

Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevenstaand Fabrieksmerk, uitsluitend prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

ENZ. ENZ.

Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones,** enz. naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie **5** jaar.

Catalogus franco op aanvrage.

Hofleverancier *Hofleverancier*

Heropend

WOENSDAG 1 MAART 1905, 's avonds 7 uur van het

DAMES-MODE-MAGAZIJN

P. J. SPIT,

17 PLEIN 17,

's-Gravenhage. **hoek Heerenstraat.**

☞ **Expositie van een groote collectie Parijzer MODELHOEDEN en verdere NOUVEAUTÉS.**

M. M.

Ondergeteekende, steunende op gunstige aanbevelingen, biedt aan een beperkt aantal Heeren de gelegenheid aan tot het gebruiken van het middagmaal tegen

f 0.75 per diner en f 20 per maandabonnem.

Aan afwisseling en toebereiding zal de meeste zorg worden besteed, terwijl voor de beste kwaliteit levensmiddelen wordt ingestaan.

Onder beleefde aanbeveling

Mejuff. N. BRAND.

Wattstraat 13a, Den Haag.

DAMES die belangstellen in hare **DIENSTBODEN**, zouden een goed werk doen als zij dezen er op wezen, dat bij de tegenwoordige loonen vele dienstboden zich heel goed een pensioen voor haar ouden dag kunnen verzekeren.

Uitvoerige inlichtingen hieromtrent geeft

HET INDISCH NEDERLANDSCH KANTOOR, Conradkade 60.

(Effecten, Hypotheken, Assurantiën).

Agenten gevraagd.

Polikliniek

voor Ziekten der Urinewegen en Geslachts Organen.

Dr. B. SWAAB Arts,

Kloveniersburgwal 41, Amsterdam.

Bij de Uitgevers-Maatschappij

HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG

te 's-Gravenhage

is verkrijgbaar:

AANTEEKENBOEK

voor betaalbaar gestelde

COUPONS en DIVIDENDBEWIJZEN.

Prijs 40 cent.

Zutphen Vooruit.

Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een **gezellige niet te dure** woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst en Wetenschap is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.

De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een **Gymnasium**, **H. B. School** (beiden ook voor meisjes toegankelijk), **Scholen van uitgebreid onderwijs**, **Meisjesschool, Kunstnijverheidsschool** (teekenen, boetseeren, houtsnijden, kunstnaaldwerk, japonnaaien), **Muziekscholen, Taalcursussen, Kookschool, Rijksnormaalscholen**, enz.

M. M. F. LUPPES, Voorzitter.

M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

Het meest aangenaam werkend ***laxeermiddel***, zonder eenige nadeelige invloed op de spijsvertering zijn onze

CASCARA PASTILLES,

per flacon à 30 pastilles **f 0.30**

» » » 100 » **f 0,75**

Onze versuikerde **STAALPASTILLES** zijn onbedervelijk, daarom het beste middel tegen *Bloedarmoede en de gevolgen daarvan.*

Prijs per flacon à 100 stuks **f 0.50**

» » » 1000 » **f 3.30**

Vraagt uitsluitend ons merk.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Eerste Nederlandsche fabriek van Gecomprimeerde Geneesmiddelen.

Te bekomen bij alle Apothekers.

Kunnen de Europeanen in de warme luchtstreken gelijken, zoo geestelijken als lichamelijken arbeid verrichten als in Europa? Ja.

Is de sterfte onder de kinderen in de tropen grooter dan in Europa? Neen.

Is tegenwoordig de sterfte onder de Europeanen in de tropen zoo groot, dat zonder nieuwe aanvoer uit het moederland het blanke ras zou uitsterven? Neen.

Ondergaan de voortplantingsorganen bij de Europeanen in de tropen zulke veranderingen, dat het uitsterven van het ras onvermijdelijk zou wezen? Neen.

Heeft de geschiedenis of de ondervinding het bewijs geleverd, dat de Europeanen in de tropen niet zouden kunnen aarden noch zich voortplanten, en, wat zoo dikwerf beweerd wordt, zonder vermenging met inlandsch bloed in het derde geslacht zouden moeten uitsterven? Neen.

Spreker meent met 't oog op wat thans reeds in Indië op 't gebied der hygiëne is tot stand gebracht haar schoonste doel, de acclimatatie der Europeanen in de tropen, kan worden bereikt en ook zal worden bereikt.

Na de voordracht werd gelegenheid gegeven om den spreker eenige vragen te stellen, waarbij o. a. den heer B. werd gevraagd, of niet wat 't mindere wêerstandsvermogen, bij den inlandschen militair geconstateerd, aangaat, de voeding een groote rol speelde, met name in de beri-beri-quaestie. Spreker wees er op, dat de rijsttheorie al vast niet opging, omdat Europeanen en inlanders dezelfde soort rijst te nuttigen kregen.

'tKan evenwel niet worden ontkend, dat de Europeaan veel substantieeler gevoed wordt dan de inlander, terwijl anderzijds eigen ondervinding ons wêer een aantal gevallen in herinnering brengt van inlanders, die we met dik gezwollen beenen de gelederen met paspoort en 'n gratificatie zagen verlaten, om hen 'n paar maanden later onder 'n anderen naam bij 'n factuurtje recruten weer terug te zien volmaakt hersteld.

Een andere vraag gold de quaestie: of dan het bewijs reeds zou geleverd zijn, dat Europeanen in de tropen kunnen aarden en zich voortplanten? Spreker zeide dat die vraag ontkennend moesten worden beantwoord, omdat er tot nog toe in Oost-Indië geen proeven met eene geregelde volkplanting van Europeanen waren genomen. Hij zou er echter hebben kunnen bijvoegen, dat in andere tropische landen de omstandigheden wel gelegenheid gaven hierover een oordeel te vellen. In Curaçao b.v. moeten hollandsche familiën zijn, daar sedert eeuwen reeds gevestigd, die nu nog even krachtige loten moeten voortbrengen als onze voorouders van den ouden Kolonialen tijd. Ook in Suriname leven in volkomen welstand nog afstammelingen der vroegere volksplanting van Europeesche landbouwers.

RECLAMES.

Suikerraffinaderijen op Java?

In de *Indische Mercuur* van 23 Juni 1903 (suikernummer) schreef de heer *C. Kraaij* uit Amsterdam, na jaren lang gegevens te hebben verzameld, een hoogst belangrijk artikel onder den titel: „Eene eventuëele Suikerraffinaderij in Ned. O. Indië en internationale suikertoestanden", voor welken arbeid hem destijds door de fransche pers hulde werd gebracht.

Op zijn initiatief vormde zich daarna eene commissie waarin ook hij zelf zitting nam, met het doel de zaak grondig te bestudeeren, en na te gaan of het oprichten van een of meer suikerraffinaderijen op Java, eene voor de ondernemers rendeerende zaak zou zijn.

Al spoedig bleek, dat de gegevens die men hier had onvoldoende waren en dat nog verschillende punten eene toelichting vorderden, die uit hetgeen men in Nederland kon te weten komen, niet te verkrijgen was. De hulp der Ned. Handelmaatschappij werd toen ingeroepen om zoowel aan de consuls als aan andere personen in de havens, die Nederland interesseerden, de noodige toelichting te vragen. Aan den heer *H. C. Prinsen Gerligs*, door zijnen arbeid op het gebied der suiker-industrie bekend, werd verzocht die nieuwe gegevens te verzamelen, er zijne eigene opmerkingen aan vast te knoopen en dit alles te samen te verwerken tot een rapport.

Dit stuk, den 16 Januari 1904 aangeboden, werd in de commissie te Amsterdam besproken en den 18 Juli aan den heer P. G. teruggezonden met de vergunning het na eenige wijzigingen, te publiceeren in het *Archief voor de Java-Suikerindustrie*, hetgeen in de afl. 24 van 1904 is geschied. Overdrukken werden in ruime mate verspreid om de belangrijke quaestie aan het publiek oordeel te onderwerpen.

Het vraagstuk of suikerraffinage op Java een winstgevende zaak zou zijn, is echter niet nieuw. In 1888 verscheen daarover eene brochure, waarin het plan door de heeren Sloet van Oldruitenborg uit Luik en Aug Mesritz uit Amsterdam, warm werd aanbevolen. Dit geschrift gaf tot ernstige en belangrijke besprekingen aanleiding die echter tot zulk een weinig aanmoedigend resultaat leidden, dat niemand lust gevoelde zijn geld, of dat van anderen, aan dezen nieuwen tak van industrie te wagen.

Wij kregen inzage van eene in 1890 opgemaakte nota, waarin de bezwaren tegen het raffineeren van den suiker op Java werden opgesomd en uiteengezet. Daarvan afnemende die, welke betrekking hebben op de bescherming, die destijds de raffinaderijen op 't vasteland van Europa door bedekte premies uit 's lands schatkist genoten, zijn ze in hoofdzaak dezelfde die ook thans nog gelden.

Zijn die bedenkingen overwegend te achten en moet het oprichten van suikerraffinaderijen op Java worden ontraden?

Het antwoord op deze vraag hangt o. i. geheel af van de volkomen juistheid der verzekering door den heer P. G. op blz. 47 der ons toegezonden brochure gegeven die luidt als volgt:

„In de laatste tijden is de fabrikatie van witte consumptiesuiker in de ruwsuikerfabrieken op Java meer en meer een onderwerp van studie geworden en men is er in geslaagd een product te leveren, dat wat kleur en zuiverheid aangaat met de beste Hongkong-suiker kan wedijveren. Ook in de grootte en de regelmatigheid van het grein zijn groote verbeteringen aangebracht, zoodat wij ook wat het uiterlijk aangaat met de Hongkongsche en Oostenrijksche suiker concurreeren kunnen."

Op grond van het gezag van den schrijver op suikergebied, nemen wij gerustelijk aan dat hij 't bij 't rechte eind heeft en stemmen dan ook geheel in met het volgende, aan het slot van zijn rapport gegeven advies:

„Nu is het volgens de nota van den heer Haver Droeze voor eene raffinaderij in ieder geval noodig, in de streken waarheen men exporteeren wil, goede agenten te hebben en de merken en verpakking zóó te maken, als de consument het verkiest, zoodat het mij voorkomt, dat de commercieele zijde der zaak nog belangrijker is dan de industrieele.

Dit zal eerst na veel voorbereiding kunnen geschieden en dus zal een eventueele raffinaderij eerst met zeer beperkte capaciteit moeten werken, om niet gedwongen te zijn met groote, onverkochte voorraden te blijven zitten, die spoedig bederven en waardeloos worden. Bij zulk een beperkten werkkring van een groot kapitaal in vaste goederen en machineriën belegd, is de kans op winst al zeer gering, zoodat ik het oprichten van een raffinaderij op Java, hoewel technisch zeer goed mogelijk, moet ontraden op deze gronden:

1°. Het verschil tusschen den kostprijs van superieure rietsuiker en geraffineerd is veel te groot voor het uiterst geringe verschil in qualiteit en van marktprijs.

2°. Men legt veel te veel kapitaal vast in gebouwen en machinerieën, die bij een wijziging in de verhouding der markten vrij wel waardeloos worden, en

3°. Men heeft de kans, op kleine schaal werkende, niet voldoende winst te behalen, en op groote schaal geen voldoenden afzet voor de groote hoeveelheid boven de reeds aangevoerde hoeveelheid witte suiker te vinden, dan tegen een prijs, die aanmerkelijk lager is dan waarop de berekeningen zijn gevestigd.

Het nadeel, dat er bij levering van superieure suiker van October tot Mei geen versche suiker geleverd kan worden, is niet ernstig, en beteekent hoogstens, dat men in die maanden niet levert, hetgeen men bij muscovadolevering toch ook niet doet en daarmede dus geenszins ten achteren wordt gesteld.

Het groote voordeel van superieure suikerlevering boven geraffineerd is, dat men veel beter de fluctuaties der markten en der vraag kan volgen en bij een overproductie van witte suiker, of een te kleine marge, tijdelijk de sapzuivering eenigszins wijzigt en met nagenoeg dezelfde installaties ruwe suiker levert.

Wil men dus op Java zijn deel hebben in den aanvoer der witte z.g. geraffineerde suiker in de Oost-Aziatische, Britsch-Indische en Australische havens, dan zal het voor de fabrieken, die er het best toe in de gelegenheid zijn, zaak zijn zich toe te leggen op de fabrikatie van uitstekende. witte consumptiesuiker, met dien verstande, dat het hun mogelijk zal blijven om, na eenige kleine veranderingen, ook ruwsuiker te kunnen afleveren, als die levering tijdelijk voordeeliger mocht blijken."

Zeer belangrijk is in het rapport P. G. de hierboven aangehaalde nota van den heer *F. J. Haver Droeze* (Consul-Generaal in China te Hong-Kong). Vooral aan direct belanghebbenden bij den bloei der suiker-industrie in Ned.-Oost-Indië geven wij dan ook den raad om te lezen, wat in den afdruk op bl. 42 en volgende daaromtrent wordt meegedeeld.

Van Vreemde Koloniën.

Geheime secten in Indo-China. De heer Albert de Pouvourville deelt in de *Dépêche Coloniale* eenige bijzonderheden mede over twee der voornaamste chineesche geheime secten en haar optreden in deze kolonie.

Het zijn die van de Witte Waterlelie (Bach-lien-hue) en het Drievingeren-verbond (Thien-dia-Nhien).

De eerste is in waarheid eene politieke en revolutionnaire vereeniging. Het lidmaatschap wordt eerst verkregen na zich dit door zijne daden te hebben waardig gemaakt en na het stellen van een waarborg. 't Is niet noodig tot het gele ras te behooren om te worden toegelaten. Het lidmaatschap staat, behoudens genoemde voorwaarden, voor een ieder open, die aan het gele ras diensten kan en wil bewijzen.

De tweede is een geheim genootschap, waarbij oorspronkelijk altruïsme en solidariteit op den voorgrond stonden, eigenschappen die elk Chinees met zich omdraagt. Zij neemt slechts lieden van het gele ras in hare gelederen op, waarin de leden bij hunne intrede niet wisten, wat de hoofden, die allen tot eerstgenoemde sekte behooren, van hen verlangden.

Beide sekten hebben in den loop der laatste anderhalve eeuw, sedert het optreden der Nguiyen-dynastie, grooten invloed in Achter-Indië weten te verwerven.

Zij hebben altijd de oude nationale koninklijke geslachten verdedigd, en zich ook met alle middelen tegen de verovering van het land door de Franschen verzet. Zij zijn 't ook nu nog, die de partij voor Hamnghi, den, thans in Algiers in ballingschap vertoevenden gewezen koning van Annam opnemen, die het bij zijn eigen volk verbruid heeft door zijn, onlangs met een fransche jonge dame gesloten huwelijk.

Onder het fransch bestuur nam de invloed dier sekten in het laatste tienjarig tijdperk der vorige eeuw, gestadig af, maar met 't begin van de 20e eeuw viel 'n verhoogde activiteit waar te nemen.

Sedert 1900 heeft het Drievingerenverbond zich weer in de kolonie uitgebreid. Door de Japanners aangezet, heeft het gebruik gemaakt van moeielijkheden, waarvoor het bestuur zich geplaatst zag, wellicht ook van zekere dwalingen van het fransch bestuur, en van de nieuwe lasten op den inboorling gelegd, voor zijne propaganda.

De voornaamste grieven, die daartoe werden aangevoerd zijn: de opium-regie, de belasting op alcohol, de verplichte afkoop van heerendiensten, maar vooral de vervanging van 't annamitisch recht door de fransche rechtspraak, en van de residentie-gerechten door de fransche rechtbank te Hanoi, met die lange procedures, paperassen en hooge kosten. Smokkelarij en gemis van veiligheid in vollen vredestijd, waren van die maatregelen het gevolg voor de bewoners der schaarsch bevolkte streken.

In de laatste twee jaren nu vooral komen tal van chineesche dokters, apothekers, kooplieden en zoo meer van over de grenzen, uit de chineesche provincie Kwangsi in Boven Tongkin. Zij houden er twee verschillende wijzen op na om de lieden te bekeeren. Den menschen, die niets bezitten en zich gemakkelijk verplaatsen, houden zij voor, dat ze aan gene zijde der grenzen aan den chineeschen staat niet meer dan 25 stuivers in 't jaar hebben te betalen, dat ze daar het opium naar eigen verkiezing kunnen krijgen, en geen belasting hebben te betalen op alcohol en andere zaken; geen heerendiensten hebben te verrichten, geen militairen dienstplicht te vervullen, en ook geen last hebben van vreemde wetboeken en rechters. Op die manier zijn ten vorigen jare, alleen uit de provincie Bakwan, 120 huisgezinnen naar China verhuisd, om waarschijnlijk nimmer terug te keeren. Den gezeten lieden zingen die apostels 'n ander wijsje voor. Na dezelfde grieven te hebben uiteengezet, houden zij dezen voor, dat het eenig middel om daaraan te ontkomen is zich te vereenigen, om te trachten de vreemdelingen uit het land te krijgen en dat het Drievingeren-Verbond daartoe het aangewezen middel is. En de lieden laten zich inpakken en geld afpersen. Er zijn hoofden van huisgezinnen, die tot 200 piasters betalen, om zich bij het verbond te doen inlijven als *doi* of *cai* (militaire rangen), want het Verbond is thans op militaire wijze georganiseerd, met officieren en kaders. Van die bijdragen komt een-derde aan de propagandisten ten goede, ook voor hun verderen arbeid. Maar de rest verdwijnt in de opstandskas, die zich in handen der revolutionnairen der beide Kwang-provinciën bevindt en bestemd is om den aanstaanden opstand in China te voeden, en den rassen-oorlog buiten China.

In het Delta-gebied in Tongkin werken die oproerapostels niet. Zij weten dat de Annamieten de verplichtingen niet zouden nakomen, waartoe ze zich uit vrees zouden hebben verbonden. Iets anders is 't wat de Mans en Thôs aangaat, eenzame bergbewoners, aan het europeesche toezicht onttrokken, en voor wie een gegeven woord heilig is.

Heel Boven-Tongkin is door deze propaganda besmet. In de districten Caikinh, Bakwan, Thainguyen, Bac Giang, en Boven Vinhyen, behooren op 't oogenblik 60 percent van de hoofden van huisgezinnen tot het Drievingerenverbond, met de verplichting om tegen het fransch gezag op te staan op een gegeven teeken, hetzij van de revolutionnairen in de Kwang-provinciën, hetzij door de verschijning van de eerste japansche afdeelingen aan de noordelijke grenzen van Tongkin.

Er is een herkenningsteeken aangenomen. Eerst was dit een, door drie punten aangegeven driehoek, in den palm van de linkerhand getatoeëerd. Maar, nadat het fransch bestuur daarachter was gekomen, heeft men er wat anders op gevonden. Nu wordt aan de leden een kaart, ten bewijze van lidmaatschap uitgereikt, 'n soort paspoort, waarop ze zich in de hiervoren genoemde districten vrijelijk kunnen bewegen, zonder dat hun eenig leed geschiedt, terwijl de niet-aangeslotenen van alles en nog wat hebben te verduren.

De nieuwe volgelingen staan onder toezicht niet alleen van de propagandisten, maar ook van lieden van den Detham, een gewezen Zwartvlaggenhoofd, maar door het fransch bestuur in genade aangenomen, die na zijne onderwerping en de behandeling, die hem van bestuurswege ten deel viel, zeer in aanzien is gestegen, en thans een drukke correspondentie voert met de hoogste mandarijnen in China en Annam.

„Zoo is", schreef de heer Pouvourville, „de toestand bij ons. Commentaar is overbodig. Maar wanneer ik nu nog zeg, dat ter gelegenheid van het feest der zesde maand, in 't district Bac Giang een bijeenkomst van de voornaamste hoofden van het Drievingerenverbond in Tongkin heeft plaats gehad, dan zal men wel overtuigd wezen van het gewicht en de uitstekende inrichting dezer geheime vereeniging, en men zal 't gevaar beseffen, dat daaruit voor ons in den toekomstigen oorlog zou voortvloeien, wanneer we nu niet dadelijk, door energieke maatregelen, die beweging den kop indrukken."

Koloniale gruwelen. In Fransch Congo schijnt het een en ander voor te zijn gevallen, waarvoor, zoo de, aan de betreffende ambtenaren ten laste gelegde feiten volle waarheid blijken, geen veroordeeling scherp genoeg kan wezen. Mocht 't gerechtelijk onderzoek, dat ten deze is ingesteld, zulks uitwijzen, dan betwijfelen wij niet dat het recht zijn loop zal hebben. Heel Frankrijk roept er om.

Wat de geincrimineerde feiten betreft, hebben onze lezers die reeds aan de dagbladen kunnen ontleenen, en men verschoone ons om daarbij te verwijlen. Wij kunnen het slechts betreuren dat niet ieder mensch op zijn voorhoofd geschreven staat, wat men van hem te wachten heeft, om overal uit de besten de besten te kunnen kiezen voor den arbeid in de koloniën, waar in dit speciale geval b. v. zou gebleken zijn, dat intellect noch belangstelling in het volk, waarover hij zich zag geplaatst, een jeugdig fransch ambtenaar konden weerhouden, om zich tot afschuwelijke wreedheden te verlagen.

Van den hoofdschuldige in dit, nog slechts vermoedelijk Congo-schandaal, Georges Toqué, oud-leerling der Ecole Coloniale, welker lessen hij wegens zijn goeden aanleg door de vrijgevigheid zijner geboortestad had kunnen volgen, heeft toch juist nu, terwijl zijn proces aanhangig werd gemaakt, een studie het licht gezien over de taal en het volk der Bandas, dat hij zoo gruwelijk zou hebben vertrapt!

De groote algemeene les, die bij gegrondbevinding der aanklacht uit het voorgevallene zou te putten vallen, is die, welke wij hiervoren reeds aanduidden en ten onzent en overal elders steeds meer en meer wordt gehuldigd, dat men voor den kolonialen arbeid de beschikking over de beste elementen behoeft.

De ernstige aanklacht, welke tegen ambtenaren van Fransch Congo is gericht, is oorzaak geweest dat de kolonie zelve wat meer op den voorgrond werd gesteld, en als van zelf leidde zulks tot de vraag hoe 't toch kwam, dat terwijl Belgisch Congo steeds grootere vorderingen maakt en reuzen-spoorwegen kan aanleggen, het door de natuur zeker niet slechter bedeelde fransch gedeelte van het Congo-bekken blijft voortsukkelen.

In de maand October van het vorige jaar reeds, nadat de te Antwerpen binnenvallende booten der Belgische Congo-lijn herhaaldelijk verontrustende berichten hadden gebracht omtrent den toestand in Fransch Congo, berichten, die telkenmale als overdreven werden tegengesproken, maar toch geloof vonden en zooals achteraf blijkt, ook geloof verdienden, had de heer Savorgnan de Brazza, de bekende fransche Congo-reiziger en eerste bestuurder van Fransch Congo, in 'n interview als zijne meening te kennen gegeven, dat men in de kolonie een volmaakt verkeerden weg had ingeslagen, deze uitspraak illustreerende met 't betoog, dat men om 100000 franken aan belastingen te innen, het viervoud van dat bedrag aan militaire uitgaven moest ten koste leggen.

Het belastingstelsel, zooals dit in de kolonie werd ingevoerd, trof uitsluitend de gezeten bevolking in de nabijheid der fransche nederzettingen, ten gevolge waarvan instede van de menschen te lokken, als het ware 'n soort van premie werd in het leven geroepen voor allen, die zich aan de aanraking met 't fransch gezag onttrokken.

Des heeren de Brazza's conclusiën om kort te gaan, waren in tegenstelling met het optimisme van den tegenwoordigen commissaris-generaal der kolonie, Gentil, hoogst pessimistisch.

Wanneer we nu vernemen dat de fransche regeering den heer de Brazza met zijn geprononceerd vooroordeel tegen de huidige bestuurswijze der kolonie, in commissie benoemde om een onderzoek in Fransch Congo in te stellen, dat zich niet uitsluitend tot de gerapporteerde gruwelen zal bepalen maar in algemeenen zin worden gehouden, lijdt het o. i. geen twijfel in welken zin dit onderzoek zal uitvallen, dat nl. de kolonie aan den vooravond staat van gewichtige veranderingen.

Opmerkelijk is zeker wel de raad van de *Temps* in deze, het overigens zoo bezadigde parijsche blad, dat evenwel tegenover Belgisch Congo 'n hoogst partijdige houding innam en zijn lezers bijna uitsluitend op Congogruwelen vergastte, doch nu aan de hand doet om den heer de Brazza op te dragen eerst 'n kijkje te nemen in den veelgesmaden Congo-staat, om naar dat voorbeeld zijn hervormings-voorstellen voor de fransche kolonie te kunnen inrichten.

Koning Leopold's werk is dus toch nog ergens goed voor.

INDISCH GENOOTSCHAP.

De in ons vorig nummer aangekondigde Vergadering van het *Indisch Genootschap* had plaats op Dinsdag 7 Maart. Wij zijn verplicht het uitvoerig verslag daarvan te laten liggen tot een volgend nummer, maar kunnen nu reeds meedeelen, dat een belangrijk debat werd gevoerd tusschen den inleider, de heer H. W. A. van den Wall Bake, die het voordeel trachtte aan te toonen van de exploitatie der djatiebosschen van den houtaankap dus, door de particuliere industrie en eenige andere sprekers, die meenden dat aan Rijds-exploitatie, de houtvesterij, den voorkeur moest worden geschonken. Een van deze laatsten wees er op, dat hier van concurrentie tusschen het Rijk en de particulieren geen sprake behoefde te zijn omdat het belangrijkste deel, het commerciëele, toch aan deze laatsten moest worden overgelaten. Een argument tegen aankap, door particulieren was, dat de clandestine houtaankap, de houtdiefstallen er door werden in de hand gewerkt.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Februari 1905.

Heer H. F. Wijsman,	Amsterdam.	*f* 2.50	lid
" P. A. Boone,	Arnhem.	" 1.50	"
" A. van der Laan,	"	" 1.50	"
" Th. L. van Maaren,	"	" 1.50	"
" J. C. A. van der Mey,	Delft.	" 1.50	"
" R. de Rapper,	"	" 1.50	"
" M. J. Wiessing,	's Gravenhage.	" 1.50	"
" H. E. Muller,	"	" 1.50	"
" A. R. I. Prakken,	"	" 2.50	"
" F. van der Elst,	"	" 1.50	"
" J. Nuhout van der Veen,	"	" 1.50	"
" Mr. C. S. Buijs Ballot,	"	" 3.—	"
" M. Mouton,	"	" 2.50	"
Jonkvr. Joh. Schuurbecque Boeije,	Ginneken (Breda).	" 1.50	"
Heer Ch. F. Staargaard,	Leiden.	" 2.50	"
" Z. W. C. Dekkers,	Rotterdam.	" 1.50	"
" J. B. Verheij,	"	" 1.50	"
" H. J. Meerkamp van Embden,	"	" 1.50	"
" Mr. D. van Blom,	's Gravenhage.	" 1.50	"

De Heer J. F. H. Hanjoel en H. C. Vorstenbos te 's Gravenhage, hebben hunne jaarlijksche bijdrage verhoogd van *f* 1.50 op *f* 2.50.—

Twee onzer leden slechts, hebben dus tot nog toe gehoor gegeven aan onzen oproep: om meer contributie dan het minimum te betalen!

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 212, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids Maart 1905.

Een Amerikaan over onze opleiding tot Indisch Bestuursambtenaar, door J. Habbema. — Over het primitief begrip van grond- eigendom, door Mr. F. D. E. van Ossenbruggen (slot). —Mr. J. A. van der Chijs † door J. E. de Meyier. — Wat er met 's Lands geld gebeurd is. Opmerkingen over Indische comptabiliteit door H. A. Meppelink — De Oost-Indische compagnie op Sumatra in de 17e eeuw, IV, door N. Mac Leod (slot). — *Varia:* Wat de Amerikanen op de Philippijnen tot stand brachten. — Het grondbezit op Lombok. — Maandel. Revue van Brochures, etc. — Koloniale literatuur. — *Wetenschap en industrie:* Een pianofabriek op Java. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Febr. 1905.

Arbeids-enquête, arbeidsinspectie en sociale wetgeving, door W. — Brandweer- en brand-assurantie-maatschappijen, door W. — Maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling van Ned.-Indië (officieele bescheiden.) — *Varia:* Een nieuw brandbluschmiddel — Het vierde levensjaar der demonstratievelden. — Het verzamelen van steenen in 's lands bosschen.

De XXe Eeuw Maart 1905.

Geen juristenrecht voor den Inlander, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Maart 1905.

Aan Java's Zuidkust; Patjitan, door C. B. B.

De Indische Mercuur. 7 Maart 1905. N°. 10.

De getah pertja, hare geschiedenis, samenstelling, eigenschappen en teelt in Nederlandsch-Indië. Voordracht van Prof. Dr. P. van Romburgh. — Over goud-exploratie in Suriname, door J. van Baren (naar aanleiding van het Rapport van Loon). — Nieuwe onderzoekingen over cultuur en bereiding van indigo, door C. J. v. L. C. — Het gebruik van sirih in Nederlandsch-Oost-Indië, door Dr. C. L. van der Burg. Bespreking der ingekomen antwoorden op de sirih-prijsvraag. — Verslagen van Maatschappijen enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

S.S. „Prins Hendrik", vertrokken van Batavia 2 Februari 1905 en aangekomen te Genua den 27en Februari 1905.

Te Genua hebben zich ontscheept: P. H. Gallé, P. M. Schreuders en echtg., C. E. Brugman, echtg. en kind, Mej. W. J. Bosch, Jongedames C. Leu, S. C. Maassen, Emmy Klein en Frits Klein, B. G. Hogewind, echtg., dochter en zoon, J. Huber, G. J. Dassel, G. A. Winkel, L. G. Helliese, J. A. Kuthe, B. Hendrichs, F. H. Sobels.

Van Singapore: Mevrouw M. Chain.

Van Sabang: A. van Kappen.

Van Port-Said: Mej. Aarsse, Hulshof en echtg., C. G. E. Crosse.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: G. J. Th. Wahl, A. C. Braggaar, J. Verboom.

Benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Singapore: J. Versprille.

Van Port-Said: Phill. Zewit.

S.S. „Sindoro" vertrokken van Batavia 8 Febr. 1905 aangekomen te Marseille 3 Maart 1905.

Mevr. Wed. M. Engelberts geb. Enger, mej. C. Engelberts, C. A. Schoemaker met Echtg. en 1 kind, Mevr. Wed. A. W. Bijleveld geb. Klein, mejuffrouw K. Boutmy, mejuffrouw S. Boutmy, I. W. van Nouhuys met Echtgenoote en 2 kinderen, Jongeheer H. J. Labrijn, I. C. van den Berg en zoon, I. G. Peeting, G. Veen, L. E. M. Star, J. van der Ree, J. N. Schefer, Th. D. J. Winkelmeyer.

Benevens H. M. onderofficieren en minderen van Land- en Zeemacht.

Te Padang embarkeerden: W. G. H. Sterkenburg, Dr. F. S. Sribbe met Echtgenoote en 5 kinderen, H. Z. Zegers de Beijl, J. Bonk met Echtgenoote en 2 kinderen, H. E. Driessen, Jongejuffrouw van Delden.

Naar Padang: mejuffrouw A. Croes, G. James.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende

wonende te   wensch

$\frac{\text{donateur-trice}}{\text{lid}}$ te worden der Vereeniging **„Oost en West"**

tegen een jaarlijksche contributie van *f*

den   190

Straat of gracht: Handteekening:

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs $2\frac{1}{2}$ cent.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren.

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.